

PUBLICAȚIE SĂPTĂMINALĂ EDITATĂ DE

**GRUPUL
PENTRU DIALOG
SOCIAL**

ANUL II • Nr. 39 • 4 — 11 OCTOMBRIE 1991

Fotografiile din acest număr au fost realizate de EMANUEL PÂRVU, DAN DORU IONESCU, RADU SIGHETI

ARMA CU DOUĂ TĂIȘURI

Folosirea ca mijloc politic de intervenție a batalionelor de asalt ale minerilor a dovedit o fi o armă cu două tăișuri. Ea a făcut încă să singereze poftidele de opozitie, presa independentă, intelectualitatea, studențimea și tiganii, iar azi s-au rănit în ea chiar minunitorii armei. Ca la revoluție, am asistat cu toții la spectaculul de operetă inabil regizat al oficării șefilor Guvernului, Parlamentului și președintiei, dar nu știm cu certitudine culisele acestor penibile manevre politice. Doar bănuim, cu o ingenuitate mult prea subtilă pentru a corespunde modului de a gândi al scenariștilor și actorilor acestei piese.

Mai interesante însă decât scenariile pe care ni le imaginăm sunt simptomele pe care le putem observa. Demisia Guvernului ca urmare a voinței bandelor lumpen-proletare, a presiunii străzii nu este deloc scandalousă, aşa cum s-a afirmat. Ea este consecința logică a ilegalității și ilegitimității regimului nostru politic. Nu se poate constitui un stat de drept pe minciună, inselăciune, fraudă, corupție, intimidare, dezinformare, violență și santaj. Si nici nu s-a constituit. Fie că enumerăm date (decembrie 1989, 12 ianuarie, 28-29 ianuarie, 20 mai, 13-15 iunie 1990), sau locuri (Timișoara, Bucu-

rești, Piața Universității, Piața Victoriei, Tîrgu Mureș), fie că enunțăm argumente sau recapitulăm fapta, o imensitate de informații și confuzii sprijinind afirmația. În funcție instituțională care a contribuit cel mai mult la menținerea și perpetuarea iluziei că trăim într-o democrație a fost Parlamentul, prin cele două Camere ale sale. Partidele de opozitie nu numai că au făcut o simplă figură acolo, nici nu puteau altfel din perspectiva minoritară în care se află, dar i-au conferit mereu legitimitate, nerătrăgindu-se la momentul oportun, în semn de protest față de avansarea de aberații legislative, față de sistematicele incercări (reusite) de a limita libertatea și de a îngădăi democrația.

Ar fi trebuit să ne revolte imaginea Parlamentului aseadat numai dacă el și-ar fi justificat prin ceva respectabilitatea și prestigiu pe care le flutură în ultima vreme excesiv în fața națiunii. O națiune stupefiată că se poate folosi oricind și încă la adăpostul legii — represiunea față de ea. Cei mai socați au fost minerii, care au descoperit pe propria lor piele că de nemilos loveste brațul Guvernului, pe care ei însăși l-au înarmat și întărit. Singura care a profitat de pe urma intervenției minerilor a fost instituția prezențială. Îmbinând turpitudinea cu sim-

cheria, profitând de privilegiul de a răspunde după bunul său plac la întrebări, ocoind mereu chestunea sau aruncându-ne cu cinism în obraz cele mai slăidoare alinișuri, președintele Ion Iliescu a dovedit încă o dată că este ceea ce stiam cu toții: un simpu tiran, care — la adăpostul funcției sale supreme și a legiuimilității conferite prin actul electoral ei întregului popor — a folosit mereu pîrghile oficiale ale puterii sau pe cele occulte pentru a-și lobi inamici politici sau panzi o-și îndepărta temporar alii deveniți incomoză.

Față de iunie 1990, recenta invazia a minerilor a constituit reversul situației de anul trecut. De această dată, deși favorizați în raport cu restul categoriilor sociale nevoiașe, deși revendicările lor politice au fost satisfăcute doar parțial, prin îndepărțarea Guvernului Roman, dar nu a președintelui Iliescu, simpatia cu care majoritatea populației (cu excepția profitorilor revoluției, oporțui de reprezunție, bisericăi, bucurării și neonomenclatură) i-a primit (ca eliberatori) constatănd astfel agonia partidului de guvernament. Puține partide din Europa Răsăriteană (și chiar din lume) se pot lăuda cu un suport atât de masiv precum cel obținut de Frontul Salvării Naționale în alegerile de anul trecut. Dar și mai puține se pot lăuda cu recordul pierderii atât de rapide a masei de susținători. Minerii, avangardă revoluționară a partidului populist, s-au revoltat împotriva catastrofalei politici reformiste a emanărilor, petrecând ruinarea definitivă a bazei de masă a partidului. Acum ar fi interesant de văzut rezultatele sondajelor de opinie. După ce ormată a fost autorizată să tragă în populație, alături în număr mult mai mare pe străzi decât în 21 decembrie 1989, nu însă în număr suficient pentru a-i convinge pe d-l Iliescu că reprezentă „voiția națională”, este de așteptat că vor mai vota cu Frontul doar aceia care n-au strigat în zilele acestea împotriva

Opoziția a reacționat la venirea minerilor la fel de inconsistent ca și Puterea Parlamentară sau extraparlamentară, opoziția fie că s-a răstătit limbajului oficial, mimind sau trăind revoltă față de intervenția ilegitimă a minerilor vizavi de o putere ilegitimă, fie că a reacționat în stilul cel mai pucist cu puțință, cerind suspendarea executivului și legislativului, aliniindu-se cu minerii și oferind astfel Puterii și mijloacelor de comunicare în masă prilejul de a exploata greșelile sale copilăresc. Puterea a incercat astfel să deplaseze atenția opiniei publice de la violență reală de escaladarea violenței către cei inventați, sugărind sau sustinând de-a dreptul amestecul Regelui Mihai, al Alianței Civice sau al ziarului România liberă.

Înălță că, totuși, ne-am ales cu un cîstig, încercind să înțelegem ceva din ambiguitatea cu care arma cu două tăișuri a minerilor a lovit și la stingă și la dreapta organismului nostru politic, pentru că vivisețea aceasta a scos la iveală un cadavră viu. Oricât de mult l-ar mai cauteriza sau amputa ingrijitorii săi, orice transplanturi sau operații de chirurgie plastică l-ar mai aplica, acest cadavră neimbalsamat nu mai poate fi tăiat neîngropat, fără ca să infesteze totul în jur și fără o-îi bănu de sorcolile pe care l-au adus pe lume. Numai că, la fel ca în tragedia antică, zeii vor accepta îngroparea cadavrului, jertfele funerare și sufletul celui ucis, abia după pedepsirea asasinilor și împlinirea ritualului de purificare a cetății.

DAN PAVEL

GDS invită la
căutarea unei soluții:

Nevoia de
profesionalitate

ALIN TEODORESCU: Teoria că noi facem ceva original, că facem ceva ce nu s-a mai pomenit este excepțională în porțile Balcanilor, dar nu merge altundeva,

Se impune o schimbare
drastică

SORIN VIERU: În ceea ce privește viitorul meu apropiat, vreau să cred că alegerile vor avea loc, deși imprejurările tumultuoase mai conțină o altă perspectivă: dacă nu instaurarea unei dictaturi, atunci o formulă autoritară de Putere, găsind o oarecare adeziune în straturile mai largi ale populației. (...) Există riscul ca toate prefacerile în curs să stagneze.

Etiopia, Zair, România

RADU G. TEODOSU: Nimic nu poate fi mai jalinie pentru un om între două visuri decât să-și vadă țara comparată cu tinuturile săraci ale hipopotamilor. (...) Cine trebuie să fie tras la răspundere, prin urmare, pentru compromiterea României?

Președintele gafelor

STEFAN A. DOINAS: Ceea ce mă interesează, în mod special, în activitatea lui Ion Iliescu din luna iunie anul trecut și pînă astăzi, este nu altă impresionantă de gafe politice ca atatea, care îl definesc cu totul aparte în galeria șefilor de stat actuali, cît semnifică acestor gafe, adică realitățile mascale pe care le divulgă.

O criză mai mult
decît politică

PAVEL CAMPĂNEANU: Pentru prima oară după 54 de ani avem un guvern demisionar. O criză de guvern reprezentă o criză economică politică.

ANUNȚURI — CURIER

CONGRESUL PARTIDULUI NAȚIONAL ȚĂRĂNESC CREȘTIN DEMOCRAT

27 — 29 septembrie 1991

Fără îndoială că dacă nu ar fi avut loc invazia minerilor, evenimentul politic intern central al sfîrșitului de sepmbrie ar fi fost primul Congres (serie nouă) al P.N.T.C.D. Si nu numai pentru faptul că precedentul congres a avut loc la data de 4 aprilie 1937, ci pentru că P.N.T.C.D. constituie în acest moment cel mai coerent și veritabil partid de opozitie din țară, unul dintre puținele partide care ar putea să exerceze cu competență guvernarea țării, dacă ar fi nevoie. Nevoie este, dar atâtămențul față de vechile structuri comuniste și noile interese ale categoriilor de privilegiati a fost mai puternic decât interesele naționale, astfel că se încearcă marginalizarea țărănișilor care își în primul rînd impotriva comunismului și a neconomochișturii, menținerea lor mai mult și mai departe de decizia politică. Iar expresia cea mai recentă a efortului de excludere a țărănișilor a constituit-o încercarea de tip securistic de a-i compromite din interior și din exterior pe liderul partidului, domnul Cornelius Coposu. Început sub spectrul acestei amenințări, congresul țărănișilor a contracarațat tentativa, de unde și fermitatea cu care numele liderului reală a fost și susținut, scandat, ceea ce a oferit televiziunii ocazia de a sugera analogii facile cu congresele P.C.R.

Pentru că spațiul nu ne permite, voi remarcă numai cîteva fapte semnificative din desfășurarea congresului. În primul rînd, mă voi referi la părtele pozitive. Raportul de activitate al P.N.T.C.D., prezentat de domnul Ion

Diaconescu, frapează prin precizia analizei istorice a perioadei 1937—1991, prin contribuția aduse la clasificarea unor episoade politice obscurate de istoriografia marxistă, prin felul transțant în care sunt formulate judecările de valoare. Sunt multe asemănări între ilegitimitatea cuceririi puterii de către comuniști în anii '40 și cea a cuceririi de către F.S.N., iar cel mai afectant în ambele momente țărănișii au fost! Puține documente oficiale postdecomuniste pun în lumină atât de clar și de convinsător ceea ce s-a întâmplat la noi în țară după căderea regimului Ceaușescu. Aici intră și analiza contextului în care s-a desfășurat activitatea reînființării P.N.T.C.D. — devenit, după Congres, P.N.T.C.D. — a erorilor de tactică și strategie comise în cîuda unei lucidități politice, care s-a văzut în decizile importante ale partidului, au existat erori nesancționate la timp, poate neconscientizate, două dintre ele repetindu-se chiar cu ocazia recentului Congres.

Prima este ceea ce a atitudinii față de mineri. Admiterea în Sala Mare a Teatrului Național a delegaților de mineri, ba chiar a liderului compromis (chiar în ochii minerilor) al acestora, d-l Mircea Cosma, venit tocmai de la convoiri cu președintele Iliescu, a constituit o eroare pe care puterea o va exploata în momentul când se va mina efortul de clarificare al celei de a patra veniri a minerilor în Capitală. Totuși, atitudinea curajoasă a d-lui Ion Rațiu care i-a dat afara din Parlament pe mineri va cintări mult în contrabalansarea a-

cestiei stângace încercări de a dialoga cu o forță mult prea ambiguă și dispusă de a se lăsa manipulată. Chiar dacă luptă cu adversar necinstit, țărănișii nu trebuie să accepte mijloacele acestuia. Cea de-a doua eroare a fost discutarea problemei retragerii grupului parlamentar țărănist din cele două Camere. Ea trebuia să aibă loc cu mult timp în urmă și, ca să fie eficientă, ar fi trebuit să fie o retragere a întregii opozitii. Acum, față de radicalizarea înțeleșă a tinerilor țărăniști, pare mai înțeleșă voîntă bătrânilor de-a continua lupta în interiorul singurului for instituțional al puterii care cuprinde și reprezentanții ai opozitiei.

Este greu de anticipat care va fi ponderea rolului politic viitor al P.N.T.C.D.-ului. Ne așteptăm însă că recentul Congres și nouă statut al partidului să marcheze o dinamizare și o sporire a impactului social al acestui important partid. Oricât de convinsă ar suna variantele sale proiecte de reformă, rămine de văzut cît de efective vor fi eforturile celor tineri pentru realizarea testamentului politic al lui Iuliu Maniu. Si cum forță unui partid este datea numai de prestigiul său istoric, de coerența acțiunilor sale, cit mai ales de felul în care el răspunde intereselor unor categorii distincte ale populației, depinde numai de P.N.T.C.D. să-și întregească baza de masă. O bază electorală pe care nu te poți baza decât în măsură în care îl ridică interesele la rangul de principii politice. Deși n-am auzit așa ceva la Congresul P.N.T.C.D., încă n-avem motive să ne îndolim că vom auzi pe viitor.

OBSERVATOR

**OCHIUL
DE
LEMN**

REVOLUȚIE sau REAȚIUNE? CARNE DE TELEVIZOR!

Tare de năvăliri. Fluide umane. Inundații. Cite state într-un singur stat? Val de intuneric care de data aceasta începe să iluminizeze Bucureștiul. Pentru lumină și nevoie de foc, atunci cînd intunericul este material. „Lumină de la foc”, vorba poetului. Iși va mușca șarpele ea? Cît de tare? Cum să urle de durere cu gura plină (de sine)? Nici nu știe cît de tare îl doare. Forță sărbă care ne face să vedem. Începuț. Degetul de foc nu are ochi, dar incendiază pleoapele, burile ochilor. „— Acolo!”, ne indică cel orb. Așa am ajuns. Transmisie „sportivă”. Pe cine va mai chema președintele în ajutor? „Legea”! Nu degeaba a fost vizitat — în premieră — și Parlamentul, mașina de legi. Nu degeaba cei ce strigă cel mai tare sănii azi deputații fesenisti. Aparent haotică, nebosită, fantomatică, pendulară prin București desfășură un forțat împedimentat — incurcat — al adevarării. Arată — fără ca el însuși să-l vadă, să-l stie — adevarări. Câile și ieile lui. Trebuie să privesi ca să vezi. Ca pe masa de spiritualism, arătătorul și purtat de la o literă la alta, compunând cuvintele adevarării. Transformăți epicul într-o hară. Violență de jos căreia îl corespunde violența de sus, măturind totul în cale, asediind societatea: ambele pre-, sub-, extra-, infra-politice. Asediind politicul. Cauza va putea fi cîtigă în efect: cine va avea de cîștigat în imediat, acela și autorul. Ne tot întoarcem la stăriile rataice, deturante. Stăm pe loc. Totul va fi de făcut. Avem, într-adevăr, personalități creațoare de „istorie”, numai că această istorie este pură pierdere de vreme, simplă risipire. Substanțializarea uneițelor: minerii

au fost îtopiți în mină ce visăză secpira. Însemnă prezențial: îtoporul-secpira. Pe care premierul refuză, sîret, să-l adopte. Puterea — foli de trandafir, înfință desfășurării la nevoie. În sfîrșit, emanația domnește nestingerită deasupra Bucureștilor, redusă la ceea ce a fost de la început: gaz lacrimogen. Ne intră în ochi, dar nu ca să vedem mai bine. Ne smulge lacrimi, falsificându-ne plinsul. Revoluția din decembrie a emanat gaze de mină și, peste ele, gaze lacrimogene. Puterea e pretutindeni dar mai ales — în momente de cumpăna, de la noi sau de alții — nicăieri; și gălăciul căruia noi i-am dat și continuăm, vai, să-l dăm, pe rînd, trup. Cel ce vor să înfrunte căd în abisul ei constitutiv, în nimicul ei. Zidurile Cotroceniului și ale Televiziunii trebuie, într-adevăr, să fie cît mai groase, inexpugnabile, ca să ascundă nimicul, antimaterie politică. Abia ajunsi dincolo vom vedea că în spatele zidurilor nu e nimic. Apărarea e esență: zidurile în sine sănătoase, se apără pe sine. Ziduri — foli de trandafir: „mă iubește, nu mă iubește”. Rădăcinile subpămînene stăcînd florarea minciunășă, imbujorată de plăcerile minciunii. Antimaterie căutând să intilnească antimaterie. Se inchid violent râni deschise viață. Se deschid altele, tot violent.

Săptămâna televizivă a început sub semnul lui conu Leonida: revoluție sau reacție? Pe aceste plăuri se pare că nu va fi dat să stim cu precizie niciodată. Depinde numai în ce anume criză. Cine să tragă focuri în oraș decit poliția? Desfășurări spectaculoase, gratuite, de forte, precum exhibiția de mușebi a culturistilor. Simbătă dimineață, pe la 7:30, în Piață — calmă — x Unirii, tancuri rablate și semânind petarde împotriva nimicului. Trebuie ca lumea să fie înțelepută violent din sunnă, speriată, seosă la ferestre și vadă armata victorioasă și, nu-i aşa, să se... linistească. Culturistii joacă săh!

De cînd deschizi televizorul se face intuneric, încep să se usture ochii. Măști ale președintelui ales, interpretându-i ruful: crainicile de pe la „Actualitate”. Dînvoli meschinii, care fac reie visind că fac însuși Răul, „Opera”. Am sără în zilele puciului (reusit sau nu, nu avem cum să desemnăm) un calet întreg sub dictul realității, notindu-mi tot. Mi-ar trebui paginile unui întreg număr de revistă ca să pot să transferu pe curat murdăriile, mici și mari, dar continuă ale celor de la „Actualitate”. Fluxul informațional a fost (aproape) normal, în mod ostensiv, atât timp cît a durat asediu Palatului Victoria, pînă ce guvernul a „căzut”. Dar de a doua zi producerea de mișter a început. Ni s-au servit tot timpul lacrimogene. În casă fiind, cel de la televiziune s-a purtat cu noi precum scutierii cu cei din Piață. De altfel, cred că televiziunea este, în planurile secrete, a

nouă armă. Arma prin excelență! Care acionează, de pildă, întîrgind stîrile cu 3—5 ore, făcind, în același contrazis în acele ore cu un prieten ziarist care m-a sunat de la Bonn: sănătatea ceea ce eu urmă să aflu abia seara: că minerii au făcut drum întors de la gară. Dar bucureștenii și minerii rămași la vatră nu trebuiau să aștepte cît să se întâmple. Numai cît ei să fac săi ce fac. De aceea și și de preferat să fac ceea ce e de căt, dacă vrei să și în general, să se întâmple în țară. Televiziunea ascunde, dar acenții fapți se vede. Mină dreaptă a unei puteri care are numai milii stîngi. Excepțional, în aceste condiții, activitatea febrilă a UNIFUN-ului, cu transmisiuni continue de la fața locului, interviuri, anchete, sondaje de opinie, spulberuri, cît de cît, găzile lacrimogene răspindite în cămine prin televiziunile cerane.

Actele de violență ce se îlăzesc nu sunt întîmplătoare. Se dă foc pentru a se risipi intunericul produs de televiziunile și de putere. Se asediază ziduri pentru a scoate la iveală, pentru a face vizibile. Nimicul se ascunde cît mai abăt. Ca să poată nimici nestingerită.

Cine se va dovedi cel mai viețean?

Președintele care promite și execută tot de frica ce îl e, ca apoi să se contrarieze imediat (vezi vizita pe Valea Jiului) și să tacă în texte de lege,

ținemindu-se de dărîmarea și escaladarea de ziduri pentru că el însuși nu a decis un zid în calea istoriei? Sau premierul mai mult sau mai puțin demisional, care a

refuzat să reprime, dindu-se în lături și făcind posibil impactul dintre demonstranți și președinte? Sau cel nevăzut precum undele hertziene ale televiziunii?

Despre televiziunile nu se mai poate adăuga nimic. Chiar și demisorele mi se pare de-acum o soluție depășită. Despre ea cel mai bine vor vorbi textele de lege.

În grăvă imediată a contribuționilor, însoțită de o inițiativă a parlamentarilor

mi se par acțiuni de minim bun simțit.

Să depunem sumele pe care actuala conducere a televiziunii are de gînd să îl

le ceară pentru a-si bate în continuare

loc de noi într-un cont destinat unei altă

televiziuni. Nu putem să nu ne plătim de

loc taxele, dar nu o mai putem face oricărui.

Să ne plătim la timp abonamentele,

dar blocînd banii, eu speranță

că în sfîrșit Parlamentul să trezit la

realitate. Si să inceepem noi să ne cerem datorile inapoi.

Asta ca să nu mai lăserim să provocă,

schimbo-nosindu-ne plinul cel adevarat, ca

să nu mai fim nici carne de tun, nici carne de televizor.

Există infanterie, artillerie, jandarmie,

știritori... și televiziuni.

BOGDAN GHIU

29 septembrie 1991

Stimați

cititori

Prețul unui abonament pe trei luni continuă să fie de numai 175 lei (inclusiv taxa de expediere) sau 100 lei pentru cei care pot ridica abonamentul direct de la redacție.

Rugăm pe cei interesați să expedieze pe aceeași adresă la unul de abonament cu mențiunea: **PENTRU SERVICIUL DI-FUZARE.**

Cititorii din străinătate se pot abona la revista „22” virind în contul nr. 47.218.1600030 — Banca Comercială Română, sector 1, str. Londra nr. 10, sau trimițând un cec pe adresa redacției: Revista „22”, Calea Victoriei nr. 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 52 dolari pe an (26 dolari pe 6 luni, 13 dolari pe trimestru) sau echivalentul oricărei monede convertibile (300 franci francezi anual, 150 franci pentru 6 luni, 75 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 62 dolari anual, 31 dolari pe 6 luni, 15,50 dolari trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacție. În costul abonamentului sunt incluse și cheltuielile de expedieție.

Abonaților li se oferă la cerere numere vechi ale revistei, precum și Reportul G.D.S. cu privire la evenimentele din 13—15 iunie 1990.

IMPORTANT

Redacția revistei „22” anunță pe cei interesați (biblioteci și persoane particulare) că posedă un stoc de numere vechi, editate în 1991. Doritorii se pot adresa la telefonul 14 17 76.

TALON

PENTRU ABONAMENT LA REVISTA 22[®]

Doresc să mă abonez la Revista „22” pe o perioadă de 3 luni; rog să mi se expedieze publicația dv. pe adresa:

Numele.....

prenumele.....

Locație..... Jud.....

Strada..... nr.....

bl..... sc..... et..... cod postal.....

Menționez că am expediat

la data de suma de lei,

prin mandatul postal (telegrafic) nr pe

adresa: Redacția Revistei „22”, Calea Victoriei nr. 120, 70.179 București, Of. postal 22.

CRONICA POLITICĂ

TIA ȘERBĂNESCU

O ȚARĂ CONDUSĂ DE INSTINCI SI NU DE RATIOUNE

Pentru cei care au urmărit reacțiile oamenilor noștri politici în vremea celei de a patra minoria, probabil că sentimentul cel mai clar resimțit a fost — ca și în timpul „pucului” de la Moscova — acesta de Jenă: dublat de exasperare. S-a văzut, încă o dată, că situații economice dezastrosoare îl corespund o și mai proastă stare politică. Am văzut defilind pe ecranele televizoarelor conducerii de partide, parlamentari, diversi alii oameni cu răspunderi în diverse organizații și partide și — cu foarte puține și partiale excepții — ei au trezit impresia că nu sunt sănătății să nu le pasă de ce se întâmplă în țară, că sunt incapabili să-și aleagă cunoscutele — și și cu alti mai puțin mijloace de acțiune. Mi-ar fi greu acum, de exemplu, să spun pentru cine ar voia în caz că ar avea loc alegeri anticipate. Că Ion Iliescu a fost jalinie și contradictoriu, nu e de mirare. Așa a fost de cind a luat puterea încoace. Că de prost stăm, se vede și din faptul că o mișcare porată împotriva comunității — cum e cea a minorilor aduși la București de convingerea (sădăta în ei își de Iliescu) că pot schimba tot ce vor în țară și că pot face ordine — a sfîrșit prin a consolida aripa cea mai conservatoare a neocomunismului, respectiv trioul: Iliescu — Bărlădeanu —

Marjan. În urma demisiiei lui Petre Roman, acceptată de Ion Iliescu, probabil, cu mare satisfacție — deși se impunea demisia aminduroră, așa cum a cerut opoziția de foarte multe ori — problema „cea mai arătoare” rămâne a nouui prim-ministru. Proponerile avansate pînă acum dovedesc, prin paradoxul lor (mitropolitul Daniel al Moldovei, sau generalul Marin de la Craiova), lipsa simțului măsurii și prostul gust instalației temeinic în întreaga naștere viață socială. Au de ce să se minuneze străinii. E adeverat însă că ei, pur și simplu, nu dispun de unitățile de măsură necesare ca să inteleagă ce se întâmplă la București. Pentru conformiul lor să poate, din obisnuită, să consideră Bucureștiul un loc în care ar exista statul de drept și unde instituțiile democratice ar funcționa. Fragil — fragil, dar ar funcționa. Așa le-a spus în nenumărate limbi străine insuși Petre Roman și chiar Ion Iliescu. Acum sunt loiați prin surprindere de evenimente. Dacă ar fi cunoscut ceva mai bine Bucureștiul, ar fi observat că instituțiile democratice nu funcționează decât în stilul comunist și că n-au nici o legătură cu pretențiile unui stat de drept. Sinteză, din nefericire, nu numai la porțile Orientului (unde totul e lovit usor), ci și la porțile comuniste ale

unor instituții care se preface a fi democratice. Soarta nouui prim-ministru nu va fi ușoară, dar nici prea dificilă: cu actualele structuri și cu actuala harabătură, probabil că viitorul prim-ministru va face ce a făcut și Roman — va asista la agravarea situației și va face ceva afaseri.

Judecând după comportarea oamenilor noștri politici, și chiar că nu avem motive să nutrim vrea speranță. Dovedesc o asemenea imaturitate și immoralitate incit numai la București pot fi luate în serios. Ce fel de oameni politici sunt aceștia? Vorbește în neșire, incoherent și patetic, susțin nerozi, se inghețează cu toții la Cotroceni să participe la guvernare (chiar și cel neinvitat). Se și văd miniștri, în acese de vanitate, neintrecute, poate, decât de ridiculul pe care-l trezesc. Nu se pricep

la nimic, n-au fost în stare de un program coerent sau măcar de un discurs logic și lucid în doi ani de zile, dar se viscază miniștri.

Sigur, nu e mare lucru să îi Doru Viorel Ursu sau Bogdan Marinescu. La traș în oameni se pricepe orice scelerat, iar să lase oamenii fără medicamente e bun orice insensibil. Dar, spectacolul acestor pretenții, această înghesulă, această „coadă” la postul de ministri e cam dezgustătoare. Nici nu i se miră că în inconștiul lor, propunerile de pînă acum pentru postul de prim-ministru sunt atât de ciudate: mitropolitul Daniel și generalul Marin! Sună a echivalare de grade!

Și Radu Câmpeanu — aflat în ultimul an de zile în scădere alarmantă de formă și trezind din ec în ec mai puțină incredere — î-a propus pe mitropolitul Daniel al Moldovei ca prim-ministru. E drept că țara are nevoie de o spovedanie serioasă, dar nici chiar așa! Doar dacă vrem să ne dăm obștescul sfîrșit național în ochii bisericile. Altiminteri, propunerea e cel puțin bizarră. Pînă una-alta biserică ortodoxă are datorii immense față de propria ei onoare. Și pe urmă, de unde și pînă unde se amestecă biserică în politică? Ce are una cu alta? Nu mai rămîne decât să auzim numele lui Iosif Constantin Drăgan sau al lui Ion Thrică — ca să punem definitiv crucea oricarei iluzii. La noi se poate orice! Am ajuns, se pare, țara supremului ridicol și a celor mai proaste soluții cu puțină. Am ajuns țara în care se moare cel mai rapid, în care se omoră cel mai lemn și cel mai „legal”. O țară în care se poate trage cu petarde în oameni nevinovați, trecind pe stradă — cum a fost simbăla seara în București — de către forțele de ordine aflate în curse prin oraș, este o țară condusă de instințe și nu de rațiune. Vai de noi! Și: Păcat de singele vărsat. Pînă una-alta a fost vărsat pentru niște mediocrități.

RADU G. ȚEPOSU

ETIOPIA, ZAIR, ROMÂNIA

o spontaneitate viguroasă și că, în spațiu întâmplării trebuie că său varii forțe conservatoare. Dl. Iliescu are însă o logică destul de perfidă. I s-a părat fireze să accepte demisia primului ministru, eu atât mai mult eu că a repetat mereu, pînă la plîctiseală, că regimul său nu erdează sub presiunea străzii. Domnul Petre Roman? A, eu că și-a întâmplat atacea, domnia sa n-a căzut din cauza presiunii anarhice a străzii, ei din cauza că și-a dovedit incapacității să mai guverneze. Să cind și-a dat seama dl. Iliescu de astă? Păi, chiar în ziua venirii minorilor, însă din pură întâmplare, ar fi putut face acest lucru la fel de bine marți, dar marți era nîjel obosit, fiindcă luni nu dormise prea bine, căci dimineață a fost într-o pașă proastă. Asadar, minorii au fost provocati, dar ei nu au avut nici o legătură cu căderea d-lui Petre Roman.

• IACA NIȘTE ÎNTREBĂRI...

Petre Brăilă, liderul minorilor din Petila, consideră, dimpotrivă, că oraci săi au fost folosiți pentru stoparea reformelor pe căi violente și neortodoxe. Președintele televiziunii, dl. Răzvan Theodorescu, crede că totul a fost o „provocare abjectă” a S.R.L. împotriva cu venirea Securității și cu totii înlătușii acestor țără. Dar armata ce-mi făcea? Simbăta trecuță, într-o informare facută în Parlament, un reprezentant al Ministerului de Internă a acuza armata de slabiciuni în organizare, împuñându-i și dezimplicarea în momentul îmbătrânirii minorilor. În opinia sa, garniturile ar fi fost ușor de aprins de către forțele militare. Si cum a ajuns cisterna militară, cu apă, în Piața Victoriei în ziua de 25 septembrie? Si ce-a căstă dl. Victor Atanasie Stănculescu la Cotroceni cind se discuta chestiunea nouui guvern? Vorba ziarului „Azil”, nedată însă pînă la capăt, căci societatea din garnizoană nu se potrivește cu ea de pe cîmpul de luptă: poftă ce-a poftit. Poftă bună! Si cine le-a oferit arme minorilor, la Petroșani, după cum ne comunică senatorul ecologist Mărcian Bleahu? Noroc că minorii au refuzat, ei fiind mai conservatori și preferând bilete.

Senatorul F.S.N. Alexandra Timofte

• O LOVITURĂ BINE TICLUITĂ

Dacă nu îl un ziarist care se respectă și spune că legăta conservatoare a vieții noastre politice în este să intuiție lucratate, parte din armă și din putere executivă, pentru care președintele țării continuă să aibă o nedisimulată simpatie, căci comunitatea apă nu se face, a pus la cale o lovitură bine ticaluită prin care să obțină căderea guvernului și, fiindcă tot se află minorii la București, disolvarea Parlamentului (nu fusese să convocați doar parlamentarii feseniști?). Ar fi urmat conduceerea, o vreme, prin decret prezidențial, fără istoric parlamentar și fără opozitie. Dar, cum nu sună unul din acei ziaristi care se respectă, voi spune doar că liderul minorilor, care avea o misiune foarte precisă, a reușit să-si zăpăcească subalterni, așa incit acesta să nu mai priceapă nimic din ec se întâmplat și, de derulat ce-au fosi, să-i acuze pe bucureșteni de lașitate, de dezincăpere. Adică Miron Cosma, voind să-i forțeze mina d-lui Ion Iliescu să demisioneze, în loc să nimerească la Cotroceni a numericii la Televiziunea Română, ar fi încreat străzile Capitalei. Liderul minorilor a sănit, însă, foarte bine regula jocului și a prosilit pe minori încă o dată. Cineva a spus că Miron Cosma nu e un lider sindical, ci un infractor de drept comun.

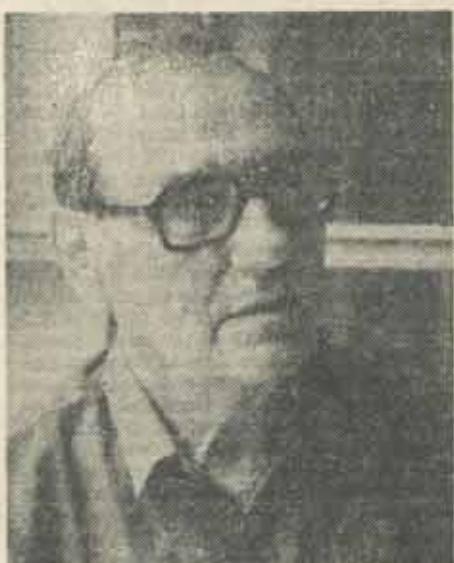
Cine trebuie să fie tras la răspundere, prin urmare, pentru compromiterea României? Cine să-a construit bumerangul și acum nu mai poate scăpa de el? Este el, bărbatul țării, care călă-n largul zăril și zăreste-n departă, o prăpastie mai mare. Acum degeaba pășim cu dreptul, căci tot acolo vom ajunge.

• DE CE AU VENIT MINERII DIN NOU?

Cei mai mulți au văzut în această invazie nepuțină minorilor de a mai suporta mizeria, săracia, inflația, salariile mici. Copiii de suflet ai d-lui Ion Iliescu, au venit însă aproape însinuat, prezentul criminal care se înțorcea la locul faptei, dirijat de liderul sindical Miron Cosma. Acești bărbați vinjos și-a jucat rolul încă o dată cu violențe bărbătești și i-a prostrat pe minori cu o dăbacie pe care puțini ofițeri de carieră îl au. Scenariul e așa de străvechi, incit chiar dl. Ion Iliescu a căutat de acord că nu-a fost la mijloc nici

ȘTEFAN AUGUSTIN
DOINAS

PREȘEDINTELE GAFELOR

Cine ar fi crezut că portretul compozit, moral și politic al președintelui actual al României, Ion Iliescu, a fost schitat cu peste două milă de ani înainte, mai precis în secolul IV înainte de Christos? În partea a patra a dialogului său Republika, marele filosof Platon — după ce spunează că „îrania nu se înjighează din alt regim politic decât din democrație, din suprafața libertății ivindu-se cea mai cuprinzătoare și mai desăvârșită robie” — scrie aceste rânduri, în care oricine poate să recunoască un personal arheteconomic al scenei politice românești de astăzi: „Dar oare nu va zimbi el și nu va face pe plăc tuturor ca e să arătă în primele zile și la început, prezentind că el nu e tiran, săracind multe cetățenii ca și participantilor? Nu slobodează el de datorii, nu împarte norodului sămânței săi, nu se poartă făță de toți binevoitorii și blâzini? (...) Dar cind se impacă en unu dintre dusmanii din afară iar pe altii i-ar nimici și ar avea haine din partea lor, mai întâi el stârnește neconvențional răzbunare, pentru ce poporul să resimtă nevoie de a avea eșantii”.

Dacă în acest text, înlocuim expresia „dusmanii din afară” cu „adversari dinăuntru”, avem într-o lumea imaginica fizică și comportamentală a înțălitului dreptor de la Cotroceni.

Ceea ce mă interesează, în mod special, în activitatea lui Ion Iliescu din luna anul trecut și pînă astăzi, este nu altă sărăcina impresionantă de gafe politice ca atare, care-l definse cu totul aparte în galeria gafelor de stat actuali și semnificăriile acestor gafe, adică reații mascate pe care ele le divulguă.

Indată după zilele fierbinți ale Revoluției noastre din decembrie 1989, Ion Iliescu a apărut la tribuna ca „omul provizoriu” al momentului politic respectiv, spre care se îndreaptă speranțele mulțimii naive. Numai că acest „om provizoriu”, în incontestabilitatea sa bonomică, gesticula ca Nicolae Ceaușescu, zimbea generos ca Petru Groza și dădea mereu din cap, aprobindu-se cu veselie pe sine, ca personajul Kermit din serialul „Muppets”. Era o imagine placată pe cel puțin trei modele, și sigură alcătuitoră parțial din mai mulți ipochineni, vădind o clără lipsă de consistență a personalității. Acestei apariții jocurilor și sălăriilor, imediat după episodul tenebros al teroristilor — care, prețutindeni și nicăieri, existau și loiodat nu existau — poporul l-a acordat în luna mai, cu asupra de măsură, sufragiile sale, dorind să scape de imaginea „gravitației” suficiente a fostului dictator bilbiu.

Prima gafă politică a lui Ion Iliescu coincide cu primul său dialog real cu mascați: în seara zilei de 12 ianuarie 1990, ziua de manifestanții din Piața Victoriei, vizitorul președinte anunță scăderea în ilegalitate a Partidului Comunist, măsură care entuziasmează mulțimea. Dar această hotărire — inteligență, necesară și justificată — e anulată a două zile, pretextându-se că a fost luate „sub presunția străzii”. Era ea dinăuntru că Ion Iliescu n-a avut de gind să nu va intenționa niciodată să interzică partidul drag suflentului său, acela care l-a născut și l-a crescut în disciplina lui strivitoare de orice demnitate umană. Dar a fost și ultimul dialog cu opoziția — și mai ales cu „vocea străzii” — al lui Ion Iliescu: din acest moment, și mai ales după ce va fi ales, președintele va refuza sistematic să asculte orice părere adversă, să stea

de vorbă cu proponenții săi, oricare ar fi ei. Pentru justiția personală a lui Ion Iliescu la naștere, în forul său interior, delictul de opinie, pe care-l va invoca mereu ca o lezare a majestății sale prezidențiale.

Ca să ne dăm seama cum discuta, totuși, Ion Iliescu cu adversarii săi politici, să ne amintim dialogul televizat cu Corneliu Coposu: în timp ce venerabilul președinte al P.N.T.C.D., om de peste 80 de ani și fost deținut politic în timp de cîteva decenii, îi se adresa cu dumneavoastră, liderul F.S.N., îi riposta cu dumneata și cu expresii triviale ca: „dumneata vrei să-mi pun răsu-n coaste...”.

De altfel, chiar înainte de alegeri, în timpul campaniei sale electorale, Ion Iliescu și-a dezvoltat, înveluntar, imaginea veleitară despre sine, apărind ideea unui „despot luminat”. Era o a doua gafă, dacă nu măsul, care arăta că eșa fostul rival al lui Ceaușescu nu poate să scape de obsesia dicatorului ca singura formă de putere politică pentru care se simte pregătit, cu precizarea că el înțelege să substituie gădirii mărginile și agresive a înaintasului său și practica politică pusă sub egida răjiunii.

Odată cu Piața Universității, dintr-un om politic cu nostalgii comuniste pe măsura crezului său intim, dintr-un conducerător simulant și viețean, Ion Iliescu devine un om de stat autoritar și fără scrupule, intolerant și agresiv, gafelor și ipocrisiei. Refuzând să stea de vorbă cu manifestanții persistenti din „prima zonă liberă de comunism” din tără, în disprețul total al tinereții și intelectualilor, precum și al celor ce declară să greve foamei în fața Teatrului Național, președintele intră în celebrările creind, firește, fără voie, entitatea moral-utopică „Goliană”, prin transformarea — tot involuntară — a unui termen injurios — cunținut „golan” — într-un apelativ de glorie și demnitate. În același timp, președintele — exasperat — devine de o inconștientă evazi-criminală: chemarea minerilor — a căror acțiune de vandalism mi se pare de prisos și o relata — ar intra, în mod normal, sub incidența legii, dacă în baza noastră față legea ar mai însemna ceva! Legea lui Ion Iliescu s-a dovedit să fi, în acele zile de luni, ca și aceea a lui Ceaușescu mai înainte, practica autoritară și irresponsabilă a arbitrarului, chiar cu riscul de a provoca un război civil, și apoi declinarea oricărui răspunderi prin negarea flagrantă a faptelor. În pofta dăverilor video, arătând scenă în care președintele mulțumesc minerilor pentru că „au răspuns chemării” sale, Ion Iliescu — pus pe repararea imaginii ilustrate a României în ochii străinătății — continuă să neze și azi că „minerii” ar fi sinistra sa opera. Această uriacă minciună, adăugată altora, precum și lipsei de transparență a evenimentelor din decembrie 1989, bîntulează încă în orezii cancelariele diplomatice din întreaga lume.

Despre tratatul dintre România și URSS, semnat de Iliescu și Gorbačov cu o grabă susținută, chiar în ajunul următor săptămână, care prevestea posibila dezmembrare a „imperiu-rii roșii”, tratat ce reieșă prantă evoluția spre reunificare națională a relațiilor noastre cu Republica Moldova, și-a seris, și se va mai seris. Acest tratat este însă o probă concretă a fideliștilor lui Ion Iliescu față de aliații săi, mai înainte leniniști care a fost, și a rămas, pentru el, Moscova: o rădăcină a mediocrelor sale culturi politice apără astfel în lumină, sfidind cursul istoriei înseși.

Voi lăsa la o parte multitudinea manifestării dubioase ale președintelui pentru a relata doar cea mai recentă — și vă îl ati de nefemea mezeliană a FSN: prezența la Tebea, la comemorarea lui Avram Iancu, a lui Ion Iliescu, secondat de premierul Roman, alături de Partidul România Mare. Gafă politică de proporții? Manevră care se vrea subtilă, în vederea apropierii alegeri locale? Captatio benevolentiae adresată ardeleanilor? Sau miscare tactică intelligentă, menită să evite punerea în scenă provocatoare a unei noi „Cinării a României” îndreptată împotriva minorității maghiare, de care — ce-i drept — Transilvania nu are deloc nevoie în aceste zile? E greu de răspuns. Oricum ar fi, prezența festivă a unor bărbați de stat insultă publică, alături de cei care împreună cu noroi în imundă să foiele de scandal, nu e de natură să le sporască prestigiul.

Mărturisesc că la capătul acestui sir copilotilor de călărit în străinătă politice, îmi vine să mă întreb dacă nu eum-va eu, el ce lo consideră ca atare, sunt victimă unei huzări, a unei interpretagi în total eronate... Dar dacă toate acestea nu sunt gafe, ei — dimpotrivă — ar fi pe deplin deliberate ale unei politici viabile și hiper-realiste, o politică similiind singură și innocentă, care, de fapt, urmărește un slujitor tel — menținerea cu orice pret la putere a FSN? Personal, nu pot să uit că cel mai frecvent evită din jargonul — oricum extrem de limbă — al președintelui a fost acela de destabilizare și destabilizator, aruncat adversarilor săi politici. Oare nu ascunde nimic neastăvături? Nu divulgă el menținătoarea președintelui nostru, și a întregii echipe politice a FSN — aceea de a

nu ceda nicioceput puterea? Si e atare obdurate prelungită, nu sugerează oare străinătății insăși stabilitatea acestui regim, și nu reprezintă o facită invitație de a fi recunoscut ca atare? Bineînțele, cu consecințele practice de rigoare.

Într-o asemenea interpretare — demnă de un „advocatus diaboli” — lăbul nostru președinte Ion Iliescu nu ar mai apăra ca un mediocreu „președinte al gafelor”, ci pur și simplu ca un personaj machiavelic.

P.S. La predarea în redacție a acestui articol a patra „mineriadă” pare să se fi încheiat: cîteva mii de ortaci din Valea Jiului sositi în București — după ce au devastat garile Tg. Jiu și Craiova obțin demisia guvernului Petre Roman, asediază și distrug interiorul Parlamentului și pleaca scandind: „Jos Iliescu!”, după ce li s-a explicat că demiterea președintelui ar fi „illegală”. Pentru că nu-i aşa? — mareea virtute civică a minorilor ar fi menținerea în legalitate.

Oricum, chiar dacă va mai dormi cîteva nopți în palatul Cotroceni, suntem siguri că „președintele gafelor” va visa extrăiereștri, cu căstig negre, cu topoare, cu clopoane și cu răngi de fier.

27 sept. 1991

FERENCZ ZSUZSANNA

TRAUMATISMUL CUNOAȘTERII DE SINE

Omul serie atât de mult într-o viață încât nici nu și mai aduce aminte: am sănătate și am vrut sănătate, sănătatea de minciuna propagandistică privind generozitatea și toleranța vorbindă, în virtutea căror români nu să-și persecută niciodată evreii;

2. vizitele minerilor la București (ele din 1990);

3. comemorarea marilor evrei (generația de mijloc și încrederi an secolului XX și deosebită generozitate și toleranță privind minoritățile și cunoașterea națională majoritară, căci dacă nu cunoște imaginea reală a poporului român, ele își pun în primul rând propria existență. Naționala își poate permite întărirea în acest proces, nu însă și minoritățile care chiar dacă nu alung în perioada de moarte, se pot vedea săliile să la calea pribegiei și să părăsească România. Astăzi să întâmplat cu săli și cu săbile, traumatizati mai ales de evenimentele petrecute în martie 1990 la Tîrgu Mureș).

Într-o lume în care să nu poată ca și pe noi, minoritățile, să ne întrebe cineva într-o bună zi: ce părere aveți despre noi, români, după atîția secole de conflicte și de convictuire? Vol consideră atunci că întrebarea este foarte frumoasă, dovedind că cel care o adresează vor căde întrăvături și clarifice, să-și întreagă imaginea despre ei însăși.

Troducere de THEODOR REDLOW

21 sept. 1991

ERATĂ

Dintr-o regretabilă eroare s-a omis publicarea numelui autorului celor două lucrări grafice apărute în paginile 9 și 11 ale numărului trecut (38). Ele aparțin graficianului EUGEN MIHAESCU și fac parte din ciclul de ilustrații la „1984” de George Orwell. Facem cuvîntul rectificare și ne cerem scuzele de rigoare.

EMIL HUREZEAU

DE LA COLA DI RIENZO LA MIRON COSMA

Săptămîna neo-mineriadei de la București reactualizează cu vehemență, în această parte a Europei, scenariile istorice colective ale „cezarismului” și „conspirăției”. În spatele minerilor au stat poate, rînd pe rînd, Verdeț, Iliescu, securitatea sau SRI-ul; dedesubtul lor însă, în profunzimea humusului evenimential, rînjesc demonii atemporali ai fricii, resentimentului și falselor imagini de mintuire cu care masele revoltate acționează și reacționează punctual în constelații istorice de „punere în pericol”. Cunoscute și aplicate în sociologia politică, îndeosebi în analiza fenomenului totalitar comunist și nazist, datorită reprezentanților diverselor curente și școli de gîndire ale psihologiei sociale (Freud, Fromm, Ernest Jones, Melanie Klein, Marcuse, Franz Neumann, Max Horkheimer sau Hannah Arendt) – teoriile „identificării cezarice”, „fricii și vinovăției colective” sau „conspirăției universale” redevin prisme de observație valabile acum, în inter-regnul convulsiv al post-comunismului.

Din această perspectivă, ultima descindere a minerilor la București și fenomenele social-politice conexe alcătuiesc un excelent „case study”.

Mișcarea social-regresivă – Identificarea cezarică – Teoria conspirației în istorie

Condițiile istorice ale transformărilor unui protest social într-un regresiv cezaric (nazism, stalinism) semnalează constant fenomenul de premisă al unei anumite „percepții istorice”, *Gesichtsbild*, instrumentală de „conducător” și assimilată de „mase”. Această „percepție istorică” se identifică de cele mai multe ori cu teoria conspirației istorice sau universale.

Așa cum masele își reprezintă mințurile prin identificarea absolută cu persoana conducătorului, vinovăția se personalizează la rîndul-l pe seama unor persoane sau grupuri, care, prin complot sau conspirație, devin buni conducători de nefericire pe pămînt. Este personalizat astfel procesul istoric însuși. În timp ce ură, resentimentul și frica, deseori reflexe ale vinovăției colective, provocate de mari slincope social-politice, se concentrează în jurul unor vinovăți în carne, oase și idei. „Percepția istorică” respectivă este însă mereu una falsă (*Falsche Konkretheit*), ea fiind însăși de aici forță ei de coagulare și convingere – de fiecare dată, **partial adeverătă**. Imaginea de mobilitate a energiilor regresive conține adică, „un grăunte de adevăr”. Franz Neumann, unul din fondatorii psihoso-sociologiei politice în Statele Unite, constată de asemenea că, de fiecare dată cînd în politică se produce un proces de identificare afectivă între mase și conducător (*Caesaristische Identifizierung*), ambele părți împărtășesc o anumită imagine parțial falsă, parțial adeverătă asupra realității istorice, subsumabilă teoriei conspirației anti-populare a anumitor persoane sau grupuri de persoane: evrei pentru nazisti, capitalismul internațional pentru bolsevici, hugenoi pentru catolici și catolici pentru protestanți în epoca celor opt războaie religioase din Franța secolului al I-lea, intelectuali și partidele de opoziție pentru naționaliștii populisti și masele lor de manevră. În România post-ceaușistă. Prin folosirea falsei percepții, și pornind mereu de la grăuntele de adevăr, frica provocată de război, mizeria economică sau anarhia se transformă sau este transformată deliberat în obștese patologică, determinând cel mai adesea identificarea forțată a maselor cu conducătorul demagog și garda sa pretoriană, chiar dacă, sau mai ales cînd, interesele acestora din urmă nu coincid cu cele ale masei publicitate.

Un caz limită

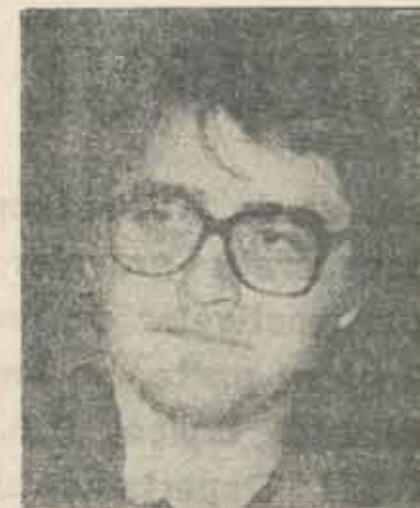
Un caz simptomatic, deseori discutat în literatura occidentală de specia-

litate, este cel al revoltei cetățenilor Romei, sub conducerea tribunului popular Cola di Rienzo, în prima jumătate a secolului al XIV-lea. Fiul circumscrierii și al spălătoresel devine conducătorul maselor dezlănțuite împotriva despotilor feudali – familile Orsini și Colonna – pentru ca după o fulgurantă victorie, sprijinită parțial de biserică, să fie uciș în urma complotului celor pe care îi-a combatut.

Roma era la începutul secolului al XIV-lea, feudă elitoră baroni, a căror politică discripțională ruinașă populația provocind mari nemulțumiri sociale. Cola di Rienzo îi comanda rebelliilor, care-l adoră. Se consumă modelul identificării cezarice: cauzele răului social-politic sunt atribuite familiilor de baroni, iar Cola devine mintitorul. El canalizează frica imensă a mulțimii în fața vîndicători feudalilor. S-a-nțimpit însă că și tribunul să cedeze pînă la urmă în fața proprii frici: din considerente tactice, lașitate sau mărinimie. Invignerul cezaric de o clipă refuză să-și anihilizeze adversarii invinși. El nu este capabil să răspundă astfel aşteptărilor mulțimii dezlănțuite, care voia un conducător tenace și radical. Acțiunea sa în fruntea rebelilor Romei răspunde unui model cunoscut. „Grăuntele de adevăr” al falsei percepții asupra conspirației ruinătoare a baronilor, este design despotismul sanguinar al acestora din urmă. Lichidarea lor, dorită de rebelli, n-ar fi putut însă modifica procesul social-politic și religios al epocii, caracterizat prin dezagregare economică, instabilitatea spectrului stratificării sociale, unde relațiile în curs de disoluție între clasele tradiționale sunt marcate de ascendența acelor „cavalerotti” ce prevestesc burghezia citadină.

Caz limită, la frontieră dintre mișcarea de protest libertăță și cea reprezervă. Cola di Rienzo este simbolul liderului parțial apt să transforme cu semn pozitiv identificarea cezarică a maselor, prin canalizarea psihozelor sociale în acțiune politică directă. Victimă unei false percepții istorice, unde grăuntele de adevăr a fost rapid acoperit de opacitatea la cauzele și forțele profunde ale epocii, Cola di Rienzo este, în multe privințe, modelul comportamental involuntar al căpeteniei minerilor porniți să înălăture puterea politică a României, în anul de grătie 1991.

Avem, în acest ultim episod autohton, o sumă de elemente definitorii pentru susținerea funcționării teoriei conspirației, asociată procesului de identificare cezarică, chiar dacă în devârligia singeros-patriarchală a unei Jaquerii de la porțile Orientului.

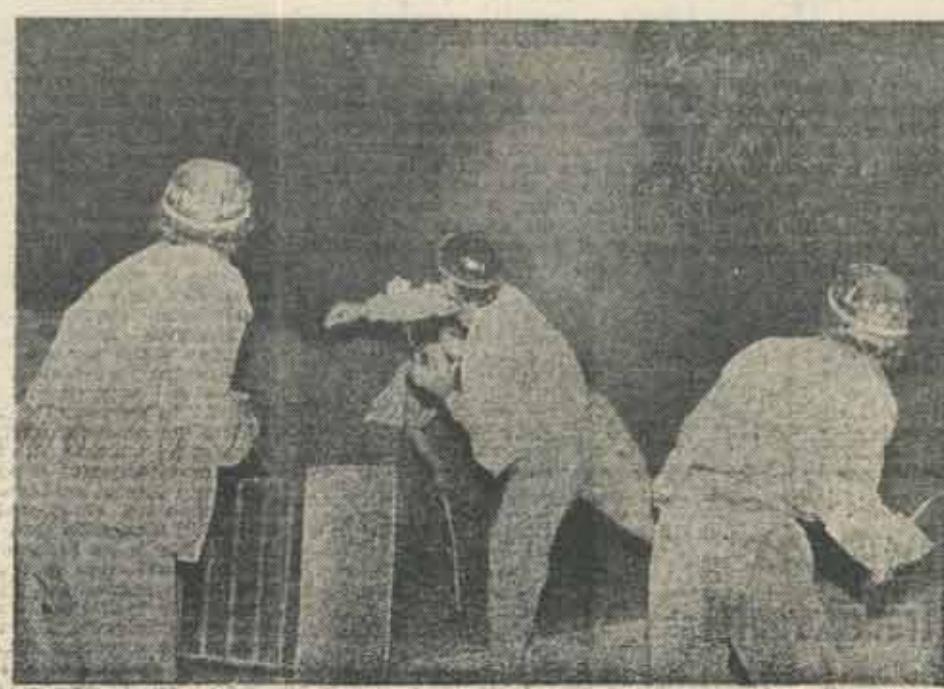
Victime ale unui joc de oglinzi

Conspirăția vinovată de nenorocirile lor, nu este decît pre-simțită de mineri, pe baza unui program intensiv de mobilitate psihologică, consolidat luni în șir de stalinisti nostalgi, promotorii diversiunii naționalist-populiste, oculta veche și nouă a securității, cu cursul pasiv al puterilor constituise. Agentii noștri ai noii conspirații au fost, în această vizionă cultivată sistematic, francmasoneria, plutocratia evreiască mondială, CIA și KGB. Puterea găsea aici japi îspășitori iluzorii, dar convingători pentru masa revoltată. Oculta găsea aici explicația actelor și reformelor democratice, amorsate timid, dar cert, de putere. Minerii, la mijloc, au fost primele și cele mai sigure victime ale acestui joc de oglinzi al farselor și intoxicații. În iunie 1990, ei au marșat, asumindu-și în acțiunea de barbarie de pe străzile Bucureștiului, percepția și explicația puterii. În septembrie 1991, ei o denunță. Într-o nouă acțiune de forță,

Revolta minerilor a antrenat un proces total de descompunere a tuturor scenariilor. Mișcarea lor de protest, inițial regresivă, și animată de impetușurile identificării cezarice cu însăși autorii scenariului conspirativ, s-a transformat acum într-o mișcare libertăță, și, în ciuda anarhiei, cu energie pozitivă. La primul praznic canibal al neo-comunismului post-ceaușist, declarat de mineri, unde sănătatea și devorâjul sălbatică febrilitate pseuro-fii revoluției din decembrie, a început însă să bată metronomul numărătorii inverse.

Cola di Rienzo este răzbunat de Miron Costea. Lui însă, observatorul cumplitelor priveliști ale istoriei care se face, îl să-ri putea adresa cuvintele lui Petrarca. Petrarca, într-un mesaj de felicitare trimis tribunului Cola, avertiza asupra pericolului etern al eforiei victimelor falsei percepții:

„Să nu îngăduiți ca lupii sălbatici, pe care tocmai ați reușit să-l îndepărtați, să revină printre voi. Acum ei dau tircoale înnebuniți, încercând ca prin minciună și înșelătorie să-și facă re-apariția prin aceeași intrare de unde au fost alungați cu violență”.

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL IN

În ziua de 30 septembrie a avut loc la G.D.S. o masă rotundă consagrată gravelor evenimente din săptămîna trecută și perspectivelor de rezolvare a crizei politico-sociale din țară. Au luat parte, pe lîngă membri ai G.D.S., invitați din partea Alianței Civice, P.A.C., P.N.T.C.D., Cartelul Sindical ALFA, F.S.N., Departamentului Structuri Socio-politice al Guvernului, cadre didactice universitare, sociologi, economisti.

Din dispozitivul autorității, instalat prin alegerile de la 20 mai – președinte, Adunarea Constituantă ca parlament, guvern – a fost înlăturat, în urma evenimentelor dramatice din ultima săptămînă, premierul și guvernul. Poziția președintelui și a parlamentului, considerați adesea ca responsabili pentru situația creată, a cîștigat un plus de stabilitate – simbolică și factice de altfel, odată cu cenzurarea executivului, și aceste două instituții sunt marcate de precedentul cedării în față presiunii forței. O dată mai mult, în peisajul politic al României, la amenințarea cu forță s-a reacționat prin apelul la forță. Instituțiile care funcționează azi sunt dependente astfel de precedente destrucțive pentru conceptul insuși de autoritate : degenerarea în violentă aduce implicit ieșirea din legalitate.

Sîntem în fața unei reale crize globale. Blocajelor economice și tensiunilor sociale li se adaugă criza politică deschisă, dublată de o devastatoare degradare a imaginii României. Soarta reformei economice este evident incertă într-o conjunctură politică în care a fost eliminat, cedind unor cerințe antireformiste, tocmai guvernul ca element relativ activ în promovarea ei. Întirizarea opoziției de a prezenta un program convingător și coerent și de a fi propulsat personalități pe scena politică adaugă încă un element incertitudinilor de azi. Lipsa Constituției reduce cadrul legal al rezolvării crizei la prevederile sumare ale legii electorale.

Pe termen scurt, teritoriul soluțiilor pentru ieșirea din criză e marcat de cîteva jaloane – guvern (de deschidere națională, de experți, de politicieni, de forță), parlament (dizolvare, alegeri anticipate, consolidare), președinție (vacanță, suspendare, continuitate), opoziție parlamentară (programe comune, soluții alternative). Pe termen mediu, locul, rolul și implicarea formațiunilor extraparlamentare conturate (Alianța Civică) și sindicalele merită să fie evaluate. Termenul lung se implică în discuția noastră prin opțiunile de principiu asupra formelor și limitelor exercitării autorității în stat, relațiilor dintre economia liberală și securitatea socială, poziției României în aranjamentele macro-politice globale, europene și regionale.

În jurul acestor probleme am dorit să se desfășoare discuția noastră liberă, lucidă, ratională.

care o exercită, dar gindurile noastre, atunci cînd am făcut propaganda pentru linistea voastră, nu erau pentru linistă voastră. Erau pentru un locuitor foarte dureros, care ar fi folosit, evident dacă ne-am fi instalat de la început ne o plăcere, a adăvărului; mult mai mult dureros, pentru că 20 de milioane de români cu bun simț ar fi putut să înțeleagă că nășindreptăm spre un bine, fie el foarte îndepărtat, la care vă trebui să ajungem eventual printre o turătură a situației în care ne aflăm și trebuie în mod rational să stim să înțelegem ceea ce în astă fel incit să nu murim și să nu morăm în totii. Asta este problema. Cînd a venit d-l Severici (la G.D.S.) l-am întrebat care să-i raporteze Guvernului cu trimitere președintelui. Ni-a răspuns că raporturile sunt excelente pentru că toti dorim să lucreză. Dar era lipsită că d-l Bărlădeanu nu doareace, să lucreze pentru că în momentul în care legea privatizării era în stadiu de proiect, d-nul a spus că nu e normal ca cel care a acumulat capital în vechiul regim să îl poată în momentul de față valorifica în propriul lor beneficiu. Este argumentul moral-creștin pe care l-a invocat domnul Bărlădean în spatele acestor cuvinte stateasă însă optiunea pentru viața economică pe care dumnealui a gîndit-o și a implementat-o în țara românească. În ceea ce privește pe d-l Ilieseu, opiniunea lui continuă pentru menținerea proprietății agricole collective, arăta-secă forma mentis despre care vobeam și care era imprimată în reflexele lui comportamentale. Problema care se pune – insist – este instituirea transparției (cl.).

STELIAN
TĂNASE:

(Partidul Alianța Civica)

Pe cine
supără
reforma?

(...) În afară de cauzele profunde care sunt de natură economică și socială, există un alt nivel de luptă politică în care este implicant Frontul și grupurile sale de presa din interior. Nu cred că cineva a pregătit un scenariu și a pus la cale ca un complot deburicarea ministrului la București. Cred că a fost în principal o tensiune între guvernul Roman și grupul lui, care nu controlează Frontul. În ceea ce luptă din interiorul Frontului, grupul Roman reprezintă numai o parte, după parere mea cuină 30 la sută din grupul parlamentar F.S.N., și cu o altă marjă de 20 la sută de fluctuații, care mai puteau fi continute sau cumpărate. Ar spune că reformele în realitate jumătatea de reforme pentru că Roman este un reformist la nivelul Frontului, și nu unul la nivelul întregii societăți și au făcut impotriva propriului partid de guvernare. Așa incit, atunci când ceață criză s-a produs, dacă Roman ar fi făcut într-o măsură, el ar fi rezoltat-o foarte usor. Dar lîmpîn de sunorul cadrul propriului partid, ca să nu mai corbească de tisa sprijinul la nivelul populației, l-a izolat complet și a căzut și Ceaușescu, în 24 de ore de la izbucnirea crizei. De cum arăta cîte zandajile de opinie, F.S.N.-ul a pierdut mulți distanțe alegerilor lui de la început. Dar treceerea tutu Roman în afara guvernului face din F.S.N. o forță politice redutabilă. (...)

SORIN
VIERU:

Se impune
o schimbare
drastică

(...) S-au spus deja multe lucruri cu care suntem de acord. Explicație coerență a evenimentelor și a cauzelor lor strămutante este, într-adevăr, greu de găsit : avem informații fragmentare, care nu se leagă într-un tablou coerent. Orice de mult am căutat vinovătilile și responsabilitățile cîrste, mă tem că nu le vom găsi pînă la capăt ; trebuie acceptat, eu cătu de ipoteză, că într-o măsură sau a cauzele trebuie căutate în toată societatea, începînd, bineînțele, cu Puterea, care reculează ceea ce se seamănă. Dacă ne întrebăm nu asupra cauzelor, ci asupra consecințelor evenimentelor recente, nu vom găsi motive reale de satisfacție decât aceea, tristă, că previziunile sombre s-au adeverit. Atâtă tot. Pentru că reforma economică, sau bine zis eroul de reformă economică va fi stopat, prevedea pentru transformările economice va se adăuga : cred că orice guvern viitor, independent de coloratorul să poată, va fi să își sădă dovezăște o sensibilitate atât de mare împotriva acestei exigențe cu cele ale unei reforme economice drastice. Dacă un partid,oricare ar fi el, pretinde că cum să implice cîteva două cerințe, care sunt antagoniste, cred că acest partid nu vrea decât să eisifice un erou cîrste. În aceste condiții se impune o „monstruoasă” coalitie între cei care sunt pentru reformă economică, indiferent unde vin. Asadar, dacă o parte a Frontului se declară întra reformă economică, eu cred că orice forță politică obligată să intre în negocieri, să deslușească dacă are intenții să schimbe sau nu – și să nu lasă nerăbdare o oportunitate. Se impune o schimbare drastică a stilului și a face politică. În al doilea rînd, să ne întrebăm care perspectivele pentru procesul de democratizare. Din punct de vedere, a patra venire a minorităților nu este foarte decât cîteva veniri ; dacă o forță politică vrea

THOMAS
KLEININGER:

Un proces
al post-
comunismului

Bîlescu, realizată de premierul încă în excituție, domnul Petre Roman. Domnul Bîlescu a spus astăzi : nu avem ce să ne reprosim pentru că noi suntem, și am spus-o încă de atunci (din lîunarile 1989, N. red.) : a-i să îndreptă spre o economie de plată însemnă modificarea profundă a structurilor și, în mod evident, un pas înaintă spre democrație. Domnul Petre Roman a spus astăzi că încă din 28 iunie a trecut cunoștința programul nostru de îndreptare spre economia de plată și, evident și spre instaurarea unei democrații reale în România. Este adevărat că acest proiect cu două variante de îndreptare spre economia de plată, există din lîuna Ianuarie 1989. Dar momentul nu-l aștept public în acel moment. Cît privăza afirmația domnului Roman, ea a mai aproape de adevarul din punctul de vedere al publicității care a fost făcută respectivului program. Ce s-a întâmplat între lîunarile Ianuarie și mai 1989 a fost exact inversul acestui lucru. Adăcă proiectul nu a fost publicat ; în Guvern, atunci cînd domnul Tudor Popălache a prezentat acest program cu două variante, una mai scurtă și mai dureroasă și una mai puțin dureroasă, dar destăinutindu-se în mai mult timp, s-a spus că nu e oportun să fie date publicații pentru că ar urmașe alegăturile. Cum era cunoscut din partea formațiunii de guvernării campania electorală ? Ea s-a făcut în concepția veche a identificării dintre formațiuni de partid și aparatul de stat, partidul unirii și statul respectiv, ea s-a făcut prin majorarea salariilor, măsurarea săptămînii de lucru, retrocedarea foarte rapidă a mărturiei sociale care se acumulaseră la Bîlescu, fost proprietar de industrie comunista, cu măsurarea de la trei lei la 65 de bani și prețul kilowattului, cu punerea în vîzare a producătorilor alimentare care nu li s-a permis să fie exportate, și alte măsuri care merg în același sens : totușă campania, independent de faptul că a existat manipularea informației la televiziune, a fost dublată cu lozinca : votați pentru Bîlescu voastră. Acei 65% și acel 55% pentru Președintele au fost pe baza acestei delăsideri a resurselor energetice și financiare ale statului. Ce se întâmplate în momentul de față, Președintele vrea să ne facă și credem că toată opinia publică era la curent de la începutul lui Ianuarie '90 cu drumul spre care se îndrepta societatea românească și cu greutățile acestui drum, mereu care este absolut neadevărat. Dar nici în momentul acesta nu se remarcă că segmentul acesta a stat sub semnul unei campanii electorale care nu avea nimic de-a face cu adăvărul. Dar a nu recunoaște adăvărul despre această perioadă trecează, nici în momentul de față, însemnă și optă pentru un neadevăr și de acum înainte. Adevarata problema este cînd se instituie transparentă. Adăcă să fie bîmpedeați să spună împreună și Președintele : suntem din Ianuarie, dar n-am spus-o, pentru că am vrut să evităm alegăturile. Să spună și premierul : suntem din Ianuarie, dar n-am spus-o, pentru că vrîlam să ne asigurăm legitimitatea puterii pe

MIHAI
ȘORA:

Instituirea
transparentei

„Bînd cîteva fapte ; două din ele sunt declarativ, cîteva sunt în fața întregii naționali, una de președintele tacit, d-l

VITĂ LA CĂUTAREA UNEI SOLUȚII

adevărat să cinstige un ascendent pe termen lung, ea trebuie să declare fără echivoc acest lucru, condamnând folosirea violenței, a gioanțelor, a sticlelor incendiare, a amenințărilor neșăvute, a sloganelor irresponsabile. Eu cred că există o motivare suficientă de puternică pentru ca și pe această linie de despărțire a apelor să se realizeze un consens între forțele politice de diferite laturi. Trebuie să ne întrebăm care va fi viitoarea structură a Puterii în urma alegerilor, definindu-se politiciile, programele și tacticiile astfel încât să se aibă în vedere nu numai rezultatul în alegeri, ci și ceea ce urmează după alegeri. Va fi, probabil, un guvern de coalitie. Întrebarea este: care va fi formula acelui coalitie? Este pregătită opoziția democratică să guverneze împreună cu Frontul? Sau va lăsa Frontul, după alegeri, să formeze un guvern împreună cu formațiunile care îndrind spre extrema dreaptă sau spre extrema stângă? În ce privește viitorul mai apropiat, vreau să erid că alegerile vor avea loc, desă imprejurările tumultuoase mai confronță o altă perspectivă: dacă nu instaurarea unei dictaturi, atunci o formulă autoritară de putere, găsind o barecă aderenție în străzi mai largi ale populației. Pe scurt, situația este foarte complicată. Din păcate, în această perioadă de tranziție, de 2-3 luni, se va face prea puțină administrație și economie, se va face în schimb multă politică reproducătoare. În concluzie, economia va merge în jos, iar guvernul nu va fi motivat în mod suficient, pentru că nu este un guvern de lungă durată, să ia măsuri serioase și profunde. Există riscul că toate prefațările în curs să stagneze (...)

MIRCEA CIUMARA:
(P.N.T.C.D.)
Guvernul a acționat conjunctural

„... În ciuda a ceea ce s-a spus, guvernul Roman nu a avut niciodată un program de treceare la economia de plată. Ceea ce a elaborat d-l Tudorel Postolache, și a publicat în mai 1990, avea similară la strategie de treceare la economia de plată, nu și dorit să fie un program. Că o vizionare teoretică generală, din care urmă după acela să se facă un program, iar acela să schimbe la treccerii la economia de plată nu a fost insigură de guvern. Ca secretar științific al instituției pe care o conduce d-l Tudorel Postolache, situația destul de bine povestea acesta. Guvernul nu are un program economic. Discursul d-lui Petre Roman, cind a fost investit ca prim-ministrul, nu este un program, ci doar un program de investitură. A promis că pînă la 15 septembrie 1991 va publica un program, dar nu și-a făcut cuvîntul. Guvernul a acționat conjunctural. Se afirma pe ICI, pe radio, că d-l Roman este pentru treccerea la economia de plată, iar Iliescu nu, pe mine nu mă interesează ce declar omul sau altul, ci numai ceea ce face. Să, deocamdată, nu nu am trecut la economia de plată. În agricultură nu și economie de plată, tăranii tind înspre autoproducere și autoconsum, în industrie nu s-a făcut nici un pas, astfel încât în stări de comert nu avem nici un element al economiei de plată. Nu există nici o probă faptică pentru a susține că d-l Roman este adept al economiei de plată. Nu a avut nici un program și nici realizări în acest sens. (...)

BOGDAN HOSSU:
(Confederația Intersindicală Națională Cartel ALFA)

Omul și condiția socială

„... Din întîmplare, includem cam circa 65 la sută din personalul ministerului industrial în confederația noastră. Am făcut o analiză structurală: aproximativ 8% la sută din întreprinderile naționale din industrie au balanță încă pozitivă. Dar, dacă sistemul de blocaj economic-financial continuă, ne vom trezi dintr-un centralism de tip comunism, într-un centralism de tip banca: în care, ar trebui să ne punem întrebarea, cine va fi interesat? Întrucât creditele sunt blocate la întreprinderi, deci accesul la fondul circulant este blocat artificial, iar ele sunt obligate, en obâzini variind între 18 și 25 la sută, să imprumute valori circulante ca să poată supraviețui. În general, balanța este pozitivă, cu puțin peste zero (există zeci de milioane), dar va dispărea și asta în zecă pînă la douăzeci de credite pe fonduri circulante. Se uită de asemenea răptul că fondul de marfă și-a schimbat preturile. La ora actuală, toate produsele după a treia liberalizare neplafonată (ILG, 466) s-au scumpit de la cinci la douăsprezece ori, iar la husele statului, sursa principală de venit este I.C.M. (impozitul pe circulația mărfurilor), care reprezintă 68 la sută; 24 la sută reprezintă impozitul pe venit. Gindii-vă că ca au fost calculate pe valoare din ianuarie, și făță de ianuarie noi am sătătit extraordinar de mult. Luate coefficientul săse de multiplicare și veți constata că bugetul s-a modificat cu peste 300 la sută, numai din I.C.M.-uri. Impasul constă în faptul că se dorește să recupereze total pe seama consumatorului. Al doilea aspect: discutia este interesantă, dar plecată de la o bază de date insuficientă, pentru a face o analiză reală. Pentru a asemenea analiză, trebuie să cerem accesul la baza de date. Pentru că, de exemplu, noi am avut un material al Departamentului Plan-Prognoza-Planificare, cu data de 26 martie anul acesta, care efectua o analiză a primei etape a liberalizării, după 6 luni. L-am luat ca atare, ca pe un material documentar făcut de experti. Acest document conține cîteva concluzii, avind un preambul care sună astfel: către membrii guvernului, lideri de sindicat și conducători de unități. Rezulta că liberalizarea de dragul liberalizării este o proiectie, întrucât aștept nemulțumă și proastă organizare; că totul a condus la scăderea producției marfă fizică, și a căzut și calitatea pierderă blind suportată de consumator. Singura soluție este crearea purghiller finanțării reale.

pe de o parte, care să stimuleze, iar pe de altă parte, creația organizațiilor de control și verificare; pornind de la Garda Financiară, poliția economică, care nu funcționează, vama nu funcționează (avem materiale documentare care probează valoarea care lea la graniță, de exemplu la Oradea – sunt persoane care scot de cîte 7 ori pe noapte și vama nu face nimic – dar să nu uităm că un vanes costă 6.100 lei). Noi am cerut să se întreacă la două liberalizare cu o lună și să se valorifice concluziile oferite de documentarul Departamentului de care am vorbit. Răspunsul: d-l Adrian Severin a spus că nu este de acord. Rezultat de aici două ipoteze: ori cei de la Ministerul de Finanțe gresiseră și trebuie să daiți cu toții atâta, ori domnul ministru însărcinat cu reforma este un fel de mini-dictator și trebuie dat atâta la rîndul lui. Deci nu există alternativă.

Pe de altă parte, în analiza privind evenimentele din săptămîna trecută, nu putem osta un factor foarte important: omul și condiția socială. Nu șiua dacă sătă, problema era mare în Valea Jiuului și portul de la o fabrică de piine care a fost privatizată. Calitatea producției a scăzut foarte mult, nu se găsea piine, iar prețul s-a triplat. Acestea sunt fapte. Pe Valea Jiuului, salamat costa în trei sute de lei mai mult decât în București. Există fondul de nemulțumire generală pentru faptul că multe lucruri s-au aranjat de către Guvern, dar numai teoretic, iar în condițiile zilnicelor de viață ale omului nu s-a reflectat mai nimic. Din cauza aceasta, au apărut și toate tendințele respective. Nu uitati că la un moment dat acolo s-au strigat judecăți că: Jos cu tehnicienii, jos cu inginerii! Noi a durat mult, pentru că, totuși, lumca disernează, dar este un fapt că s-a petrecut și atunci nu are rost să acuzăm o forță politică sau altă care să arătă vinovată de instigare.

Dacă viitorul guvern nu se va ocupa cu seriozitate de economie și de social, va face ce a făcut F.S.N.-ul. Care, din punct de vedere teoretic, o fi fost o minunătă, dar în fapt, netinind cont de conjunctura reală de la bază, a pierdut cîteva. Pe această linie, noi suntem de acord cu ideea că guvernul nu a făcut nimic. Noi am făcut propunerile, însă nu limpede că reducerile în sectoriale miniere mai ales, dar și în alte sectoare ale industriei, se vor face, dar nu se poate opera o conversie de azi pînă mâine. O conversie durăcază în orice stat între doi, pînă la patru ani. Dar trebuie plecat de la niște premisi. Situația, de pildă, cu anumite bazine miniere trebuie să le reducă pentru că sunt necenzabile, dar face anumite acțiuni constructive, oprește accesul ilicitului cîmăi investitori străini și aşa mai departe.

Toate aceste aspecte negative nu sunt inevitabile, ele nu reprezintă faze prin care ar fi trebuit să trecem în mod fatal. Ele se potrăpa evita. (...)

ALIN TEODORESCU:

Nevoia de profesionalitate

„... Teoria mea este că din punctul de vedere al reformei economice acest guvern nu a făcut nimic. A fost dominat de o ideologie care a făcut deosebitul intelectualității constatătă de sămbătă de an – galasch socialistul și se spunea –, în care nu mai există un stat cu o unică ideologie, dar în care administrația centralizată și economia planificată își păstrează toate atribuțiile, cîndcă nu își păstrează monopoluri, ca de pildă monopolul producției de informații, prin presă, televiziune și radio, monopolul emisiei exterioare și monopolul schimburilor bancare monetare. Această teorie nu a petrecut întrebuință și zăpele luni, pentru că nu consider că grupul care a preluat conducerea la 30 mai este un grup dominat de ideologia socialismului de plată, care nu mai funcționează ca teorie, dar funcționează ca practică. Probabil că este ceea ce natural, firesc, toate forțele forțe socialiste au trecut prin acest proces, unele dintre ele au părțit și subvenții ca să trecă la socialismul de plată ca Polonia și Ungaria, alttele au făcut-o pe cale proprie, ca Cehoslovacia. În ceea ce privește reforma politică, nici nu se poate contesta că s-a făcut progrese remarcabile și că principalul beneficiar al acestor progrese a fost Frontul Salinarii Naționale și guvernul Roman. Au fost create două instituții fundamentale pentru un sistem democratic, care nu sunt suficiente dar sunt fundamentale: Parlamentul și Președinția. Ceea ce reprezintă o enormă victorie pentru procesul democratic este că ele nu au cîștigat sub preșinția străzii, Orăștie ar fi fost președinte, ar fi primit din partea unui analfabet calificativ: trebuie să răspundem că președintele este ales și nu numit, iar alegerile se fac în baza singurului element de procedură constituțională care se conduce în momentul de față și anume Legea electorală din 14 martie 1990. Astăzi lucru se poate spune în cînd Parlamentul. Un guvern însă poate, sub preșinția străzii, să intră în democrație occidentală. Pe de altă parte teoria d-lui Petre Roman și-a anotățită noii că a fost eliminat elementul cel mai critic în direcția reformelor este complet falsă. În prioritate reforme economice, repet, acest guvern nu a făcut nimic. Singurul doar legă care transformă strucțura economică fundamentală, respectiv cea de producție și de distribuție a rezultatelor producției, sint legea fondului funciar și legea privatizării. Legea funcționă să rezulte, astăzi se vede, și în China, și în Vietnam, și în Egipt, în toate și facile în cînd cînd privatizarea a fost realizată folosind proprietarii în general, după două campanii agricole. Nu putem juca în momentul de față dacă acesta legă corespunde structurilor sociale de producție sau nu este România. Ceea ce este lipsit este că români nu au fost ajutați cu mijloace de creștere să se transforme în fermieri prieteni. Dar pentru intervalul scurt de cîteva săptămâni s-a aprobat legea, lucru nu este o tragedie. În ceea ce privește legea privatizării, despre care premierul Roman a spus că este de obicei românească teoria că a fost elată la întîlnirea expertilor Băncii Mondiale din 24 august cu o remarcabilă glușcă din Balcani, este un urmare că două metode de privatizare folosite, ambele, în peste opteci de lări din lume în ultimii doi ani, O sesiune din avansul mondială s-a privatizat începînd din

1978. Există zeci de mii de experti, există multe legi în acest domeniu. Teoria că noi facem ceea ce original, că facem ceea ce nu s-a mai făcut este excepțională la portile Balcanilor, dar nu merge atât de departe. Această lege este un anestezic între două metode de privatizare: cea prin vînzare de acțiuni și cea prin acordare de drepturi de posesiune. Cea prin emitere de acțiuni presupune anularea datorilor întreprinderilor. Si guvernul a făcut aceasta conform tuturor rețelelor prin Hotărîrea 47/1991. Cea de a doua presupune luarea în posesie inclusiv cu debitele anterioare. Care era ceea mai potrivită – dintre metode – este lipsită, dacă analizăm structura fundamentală a economiei românești. După părere mea, într-o economie ca o națională orice lucru dat gratuit este devorțorizat. A acordat gratuit 30% din acțiuni înseamnă a devorțorizat a valorilor naționale cu 30% poste și mai mult. Ideea că oamenii nu au capital să cumperi dovedește o teorie care era foarte progresistă pe vremea lui Dubcek – în cercurile partidelor comuniste – și anume că numai având capital pot să cumpere ceea ce 98% din achizițiile unui an economic se fac pe credite. Si se plătesc din măsură răsuflare sau din profitul vîzor. Se vorbește, apoi, despre excepțională imagine pe care guvernul Român o are în străinătate, care neveră și aduce tocmai acum, în zilele acestea, importante credite. Înță de exemplu partea a două a creditului acordat de Bănci Mondiale, de 800 de milioane de dolari. Aceasta reprezintă drepturile normale de trageră ale guvernului Română în calitate de participant la Fondul Monetar Internațional, la care Ceaușescu a renunțat în 1987. Si este extrem de semnificativ că aceste drepturi normale au fost renegociate abia la un an după ce guvernul Roman s-a instalat. Imaginea politică a Guvernului Român, cel puțin în fără unde predau, ca să zic azi, Sud-Estul, Japonia și Italia, este unui copil răsfățat al celor de-a doua generații, un bun playboy de cartier, care are un defect fundamental: este non professional. Spune și nu se ţine de curînd. Declarația una, dar după două zile declarația acuzață este infirmă, fie pe plan intern, fie pe plan extern. Una dintre eroare fundamentale din punct de vedere politică, în cînd că de la 12-15 iunie care ne-a anunțat ne toti, a fost încercarea de a pătrunde în cercul Antall, Wales, Havell. Aceasta eroare nu se va uita mult timp de aci înainte. Nu se dă niciodată o scrisoare prin care te autoînvinzi la întîlnirea închisă, cu trei zile înainte ca această întîlnire să se întâlne. Nu am nici o speranță ca nouă guvern să mai profesional. Dar am o speranță că o parte din electorat și înțeleș în aceste răzăsuiri să forțeze să izbucnească instituții fundamentale. Nu politica (care a funcționat și în timpul lui Ceaușescu), ci Președinția și Parlamentul. Din punct de vedere al procesului democratic am jocul în cînd să pătrundem un pas înainte. Din punct de vedere economic însă ne vor trebui cel puțin doi ani să atingem lărari nivelul anului 1985, societatea este mai înaltă, înainte de revoluție. (...)

EMIL CONSTANTINESCU: (Alianța Civică)

O politică morală

„... Ar trebui să precizez mai întîi că Alianța Civică a declarat, din primul moment, mișcare politică, nu partid, ei, repet, o mișcare politică, care are și ea, ca întregă opoziție democratică, alternative, programe bine definite. Dar, care este utilitatea unor programe alternative, că vrem Putea nu te acordă vreo importanță? Aceeași Putere, referindu-se la statul de drept, care după opinia noastră nu există, și prevalindu-se de rezultatele unor alegeri, își permite să ignore, să asemenea, apelul social, accentuând tensiunile sociale. Încerc să vă propun o ipoteză. Ce să arătă înțimplat dacă opoziția democratică ar fi cîstigat alegerile generale? Cetățenii, și înțeleș în cînd încăpătării, să se întîlnească închisă, cu trei zile înainte ca această întîlnire să se întâlne. Nu am nici o speranță ca nouă guvern să mai profesional. Dar am o speranță că o parte din electorat și înțeleș în aceste răzăsuiri zile că forță se izbucnește de două instituții fundamentale. Nu politica (care a funcționat și în timpul lui Ceaușescu), ci Președinția și Parlamentul. Din punct de vedere al procesului democratic am jocul în cînd să pătrundem un pas înainte. Din punct de vedere economic însă ne vor trebui cel puțin doi ani să atingem lărari nivelul anului 1985, societatea este mai înaltă, înainte de revoluție, (...)

DOREL SANDOR:

(Departamentul Structuri Socio-politice al Guvernului)

Criza și mediul ei

„... În critica socială actuală, opoziția a concentrat pe trei teme importante: critica comunismului, a guvernului și a analiză critică pentru a produce o alternativă. Vă rog să meditați asupra următorului aspect: în pondere, efortul intelectuală îlașii din România, cit a fost investit în ultimul an, pentru critica comunismului și guvernului și cit s-a investit în construcții de alternativă?

Nu am făcut o analiză a evoluției spre criză, încercând să susținem dezvoltarea instituțiilor democratice postelec-

(Continuare în pagina 12)

„CUM ÎȚI ASTERNI, ASA VEI DORMI”

CINE-I DE VINĂ?

A răspunde la întrebarea de mai sus, cu referire la declanșarea violențelor din Piața Victoriei, în ziua de 25 septembrie 1991, înseamnă să cădea într-o ceapcă eretică periculoasă. Minerii veniseră gata pregătiți pentru o acțiune violentă. Deși strigau „Fără violență” (dar și „Demisia”, „Jos cu băgnarul”, „Jos Iliescu”), minerii erau atât de surescitați, câtind un motiv careare pentru a deveni violenti. Își reproluau cu greu resentimentele impotriva ziaristilor care-i inconjurau, dar și a ortacilor care încercau să dialogheze cu ei. „Bă, nu făt eșa de slab, că astăzi înregistrează tot ce spunești!”, „Tez, mă, tu vorbești și îl să scric”, „Bă, ușor cu aparatele aici, că le spargem acum”. Liderii lor s-au rugat de mai multe ori că nu să se colțeze să-l alunge pe ziarist înăuntru din cauza doi reporteri ai revistei „22” au incercat să dialogheze cu Miron Cosma, pe care l-au recunoscut în masă greu de diferențiat a minerilor.

Să avem în vedere că prim-ministra de a indica omul dialogului cît mai repede, pentru că sănătatea nervilor, obosită, informații și însetări a înțirzat și pentru că domnul Petre Roman a ezitat să vină în mijlocul minerilor, violența s-a declanșat repede dintr-un conflict cu polițiștii. Îmbrăcătii, în loc de dialog, își scântea violență și a sprijinăt în subterane într-o clipă. Este bine de remintit că, imediat după riposta hotărâtoare a trupelor din palat, printre mineri circuau tot felul de cetățeni indignați, care-i îndemnau să facă rost de arme, munitione, de explosive: „Lasă că vin ai noștri cu munitie și armament”, răspundeu acestia, Alii le spuneau: „Luati legătura cu 23 August, cu I.M.G.B.-ul”. Pe de altă parte, deși se luptau cu forțele de ordine din înăuntrul palatului, minerii l-au lăsat în pace multă vreme pe polițiștii de pe laturi. Ni mai amintim, ba că o să tocă grevă generală, ba că o să aruncă minele în aer.

Asta n-a părut să-l sperie prea mult pe polițiștii, decât în momentul cînd un miner cu chip angelic i-a întrebat pe un burtos ofițer: „Cu ce o să facă bă, lumină, cu p...?”.

Cine-i de vină de aducerea minerilor în București, vom afia odată și odată. Oricum, este greu de crezut că se va mai realiza cîndva această performanță, pentru că din confruntările cu sclavii, minerii au leșit tot timpul umiliți, alungați. Minerii au aflat acum că forța lor s-a dovedit mare numai în raport cu cetățenii nefinamați. Să ai mai aflat cu această ocazie că dictatura proletariatu lui nu mai este posibilă. Dacă a fost vreodată cu adevarat. Să mai trebuie spus deschis că oferindu-le acum minerilor argumentul că nu ei au fost vinovați de propria lor venire, înseamnă o dovadă de lașitate și oportunism în fața unei forțe obscure, care se poate prevăda oricând de dreptul de a-si face dreptate. În mod evident. Să care oricând se poată dispensa de culpabilitate. Ca și de complicitate.

DAN PAVEL

Aerul, în centru Bucureștiului, a devenit de cîteva zile mai tot timpul de necăpat. La data scrierii acestor rînduri – simbătă 28 septembrie, ora 9,21 p.m. – un nou atac cu gaze a-a desfășurat în legendara, de-acum, Piață a Universității, ron-simbol, lipsită de vreo funcționalitate după 22 decembrie 1989, dar pe care oamenii continuă să-o „înhidă” și să o apere, ca pe ceva ce le aparține. Însingurul „Inter” a căpătat aura Revoluției începute, dar neduse pînă la casă în acel îndepărtat 21 decembrie, pe cînd constituia, atunci, un punct strategic (îndîna dintre căile de acces împreună C.C. și atîndu-se simultan în raza de observație audio-vizuală a Occidentalului, reprezentat de străinii ce locuiau în hotelul special rezervat lor). Colonna de „civili” (bucureșteni) amestecată cu mineri, aprolinându-se în seara lui 25 septembrie de perimetrul în cîștiune, scandă: „Am ajuns acasă!”. Acasă: casă ce a fost baricadată, începînd cu acea seară și sfîrșind cu cea a lui 27, într-un chip aproape însărcinător de temelie: garduri de

FORTAREAȚA ASEDIATĂ

metal smuise din caldărîm, „vazle” de piatră mutate de pe marginile pieței, butoaile și pubele de gunoi și, pentru a încheia, motoare, agregate, și unul sau mai multe tractoare, plus o macara. Casa fostă a golindorilor de acum un an și jumătate devenise o fortăreață asediată: o atmosferă de războl domnește în interiorul ei, plin de oameni înarmati, inclusiv – ceea ce constituia o notă inedită – cu scuturi, bastioane și măști de gaze capturate de la „forțele de repreșină” (nu „de ordine”, cum le numește Ion Iliescu și comuniștii oficiași). Pe arteră centrală a Bucureștiului se deosebesc, de fapt, un războl civil: în prima seară, bulevardul Magheru fusese blocat începînd încă de la Piața Română, de la magazinul Leonida la cinema Studiu, desfășurîndu-se baricade alcătuite din lăzile, confecționate din stîrnă împotrînătă, cu sticle goale ale magazinului: mare parte dintre ele erau

sparie pe asfalt, în aşteptarea atacului. După reprimarea sălbatică de la Palatul Victoria, furia se răspândise ca o molimă, scoțind în stradă oamenii pur și simplu cu „forțele Ministerului de Internă”: să ceră să se certă demisia guvernului Roman. Forțe care, stînd cu cine său de-a face de data aceasta, au evitat angajarea imediată a luptelor directe, precedind-o cu atacuri cu gaze lacrimogene: superioritatea blindată și a bocancilor fusese pierdută în confruntările cu noii adverzari, minerii Văii Jilului, capabili să răspundă cu aceleași mijloace. Din aceste motive, bulevardul se înfăjura, în cîciu nopti, aidoma unui camp de luptă: tunuri și gaze împotrînate de explosivele poliedelor și grenadierilor, care și spărgeau sau, înaintând lentă, militarii, și mai respingători din vecinătatea de protecție, pleare, pămînt împărțit și pușcărie de clobură de stîncă răs-

REZERVAȚIA

Cu o periodicitate exasperantă, din decembrie '89 și pînă azi pe străzile României se moare. Cu aceeași exasperantă perioodicitate – stupid ritual al alienării –, politicienii români compun declarații pacifice, fără apeluri la calm și depință imaginea nefavorabilă a sărbi pe plan extern. Ultimele zile ale lui septembrie au dovedit, încă o dată, că, la noi, politica e constant paralela cu realitatea. În timp ce trenurile cu mineri se îndrepătu spre București, parlamentari se preocupau de soarta timbrului muzical, după ce, în prealabil, căzuðă de acord cu habăr n-ai unde ar putea fi capitala sărbi; în timp ce picturile și bijele zdroboase depozitează căzile minerilor și ale jandarmilor, Ministerul de Externe anunța națională că, în arondismentul 18 Budapest, a venit din nou pe nume guvernatorul Transilvania; în timp ce gazele lacrimogene inundau întreg orașul, iar violența atingea cote imaginabile, într-unul dintre importantei cabineti, Puterea căzută o formulă lingvistică originală („de deschidere”) care să nu dea satisfacție deplină celor ce, de mai bine de un an, cer un guvern „de tranzitie”, „de unire națională”, „de largă reprezentare” și.m.d.

28 septembrie, ora 20,30, Calea Dorobanți. Asaltul asupra Televiziunii durează de mai bine de o oră. Coloana de manifestanți (aproape 2.500 de mineri și peste 1.000 de bucureșteni) a fost primul cu un baraj de petarde și grenade lacrimogene. Zgomotul e infernal, aerul respirabil îndărât, înțepător, tenebros, obositor, grozav. Azezări pe borduri, doi tineri – el și ea –, aproape îmbrătăsați, privese egal în pică. Minerul, cu o politie fără precedentă, le arăta sticla cu benzina. „N-aveți, mă rog frumos, cumea, o batistă, o cîrdă, ceva să-i pun dop?!” N-ai, iar el se duce încet încîntat să mai întrebe și pe la alții. Nimic altceva decât sentimentul că ar merită să ne sfîzze de milă, o milă grea cu găsuri moarte și potențialul uiu de ocazie, hădăduind noaptea după o zdroanță cu care să-i facă o dată dreptate.

Afără, polizia implementată alege și petarde în carnea aliaților de leri. Îndințu, sub lumina reflectoarelor, prezidențiale multumind zimbini multumirilor minerelor. Afără, se face apel la grevă generală. Îndințu, la prima rundă de negocieri privind formarea noului guvern, Televiziunea a surprins pe mai toți participanții în toton unel penebită bătă de zimbete.

Între 25 și 28 septembrie, ponte singură oameni lucru din fara astă au fost situații care au căzut în rugăciune și post. Pentru că Puterea nu și-a asumat, nici de astă dădă, condiția de principală vinovat. Nici Ion Iliescu, nici Petre Roman nu mai au dreptul să vorbească în numele principiilor democratice, cînd vreme, în tunie, anul trecut, au instaurat ei împări anarhia. Pentru că toti inimicii Puterii, mai vechi sau mai noi, am trăit, în acele zile de coșmar, măcar o secundă de impardonabilitate bcurie radică. Pentru că polițiștii găduiști regretă că România și-a defectat prestigiul de rezervație a cunoscătoriei. Dar noi suntem o astfel de rezervație... O rezervație unde cîteodată și se cere, cu găs cîndcăde, o unealtă criminală.

SORIN FAUR

norii rămăni, în poliția comunicaților oficiale, în București. La amiază, sosesc în Piața Universității: autobuze pline, încărcate pînă pe acoperișuri. Centrul de greutate se deplasează înspre zona-simbol, abandonindu-le pe cele funcționale. Piața e din nou blocată. Să vine seara, a treia seară – ea de care am pomenit: la „Inter” se crește un bivac la unei unități atestate în primă linie din frontul, în aşteptarea inamicului. Minerii și bucureștenii dorm întins pe iarbă sau pe asfalt, cu „armele” alături. Au aşteptat mult: la 5 dimineață, rafale de bubururi ale petardelor au rugătit imprejurimile: guvernul, deși demis, continua să „asigure ordinea”. Am aflat ulterior, în cursul dimineții, de sălbăticul asalt concentric și de capturarea „cu loptă” a demonstraților, incarcăți „fulger” în dubă: minerii de-o parte, bucureștenii de alta. Acum, simbătă 28 septembrie, ora 10 p.m. în Piață sunt dia noi, încă o dată, baricadă. Minerii, ei, au dispărut.

NICOLAE BALTA

PAVEL CÂMPEANU

O CRIZĂ MAI MULT DECÎT POLITICĂ

Criză sau scenariu?

Pentru prima oară după 51 de ani avem un guvern demisionar. O criză de guvern reprezintă o criză eminentă politică. Ea îndreaptă atenția publică spre cîteva direcții: restabilirea ordinii în Capitală și în țară; reconstituirea sitului de evenimente care au dus la acest epilog; rezistența pe care echipa Petre Roman o opune deschis președintelui; conciliabulele pentru formarea noului guvern; speculațiile asupra presupuselor scenarii care ar fi pus în mișcare sau și ghidat aceste evenimente.

După revoluție explicarea prin scenarii a momentelor de soc a venit în genere din partea opozitiei. Acum pentru întâia oară această explicație este avansată de partidul la putere și de liderul său. Rezervele pe care le inspiră acest tip de explicații au mai multe surse. În primul rînd ipoteza scenariului nu a putut fi demonstrată în nici unu dintre numeroasele cazuri cînd a fost îmbrătășită. În al doilea rînd, ea a devenit prin repetare un invariant destinat să explice situația extremă de variabile, o abordare prea monotonă pentru înțelegerea unor evoluții atât de complexe. Si în al treilea, dar cîtă de puțin ultimul rînd, ideea subiectivă și împliniribila, adăpostită de această vizionare, înglobind atât revoluția din decembrie 1989 cît și criza din septembrie 1991 precum și momentele semnificative intermediere, exclude spontaneitatea din viața socială după bine cunoscutul patern leninist. Totul se desfășoară conform unor planuri odinioare publice, acum misterioase, manipularea tinzind să devină alternativa post-revolutionară a planificării pre-revolutionare.

Asumind acum acest timp de explicație pe care îl respinsere categoric în trecut, primul-ministrul demisionar lăsa să se crede că este victimă unui scenariu, a unei lovitură de stat menită să salveze „structurile comuniste”, pe care el le-ar fi pericită.

Dar inotexa generală a scenariilor este reductivă, operind de regulă numai la nivelul confruntărilor politice, pe cind criza pe care o intră în acum nu este politică decât în forma ei cea mai perceptibilă. Ea este generală, dincolo de acest plan, de dialoguri structurale care cînd, spontan, tocmai neintuită cînd sunt prea profunde spre a putea să provoace sărăcina dimă voită cuiva. Politicii nu pot să nu absorbă reverberările acestor dialoguri, și le poată, de asemenea, acceleră sau devină nîndă un punct. În modalități mai mult sau mai puțin funktionale sub raport social, într-o autonoma politică și determinismul mecanistic, istoria reală se sursează oscilând și neconformindu-se nici unei dintre aceste reprezentări univocă.

Privită din acest ușig, actuala criză de guvern este înainte de orice nu o criză politică, ci expresia politică a unei crize sociale evolutive, alături de un orăș critic. Evoluția crizei reflectă caracterul ei istoric, presupunând nu numai agravarea, ci și transformarea ei. Revoluția din 1989 nu a scos societatea română din criză, ci a convertit criza structurală a stagnației, exasperată de vechiul regim, într-o criză a dezagregării acelorași structuri și a edificării unor structuri funktionale alternative. Vechile structuri persistă îndeosebi sub forma unei proprietăți indefinitely — și prin urmare improducitive — asupra milioanelor de producție, formă de proprietate disfuncțională, pe care meritul practic al privatizării nu a înălțat-o. Sub dictatura crizei era produsă de funcționarea acelorași structuri — acuzația este produsă de blocul judecătorilor. Revoluția nu a surmat structurile staliniste de proprietate, ci doar le-a naturalizat. În revoluția lor nu coincide în timp cu emergența unor structuri alternative în stare să mențină activitatea economică deasupra liniei de plus. La acest nivel, scenariile nu pot avea un rol decisiv.

Minerii și societatea

Convertirea acestor miseri tectonice de adincime în explozie socială și în criză politică a avut un agent direct: minerii din Valea Jiului, și un agent indirect: marea majoritate a societății. Comportamentul imediat al minerilor s-a caracteri-

zat prin violență și prin incoerență. Majoritatea societății nu s-a solidarizat cu minerii, dar nici nu s-a manifestat explicit împotriva lor. În pofta idiosincriziei sale fată de violență, societatea nu a schimbat vreun gest semnificativ de protest, etalind un soi de pasivitate binevoitoare. Există oare, în acțiunea minerilor, dincolo de forma ei violentă, ceea ce poate susține bunăvoiea societății? Unele rezultate ale sondajului întreprins de noi la începutul lui septembrie sugeră oamenii amuncite de posibilitățile intersecție, cum ar fi:

a) Cresterea alarmantă a prețurilor în raport cu veniturile;

b) Degradarea privatizării în piețe speculativi cu bunuri de consum;

c) Activitatea guvernului, în calitate de principal responsabil pentru aceste dificultăți.

d) Tensiunile acumulate s-au convertit în cele din urmă într-un conflict social în centrul cărui s-a aflat reforma economică, astăzi cum ea a fost concepută și realizată de guvernul Petre Roman;

e) În fază actuală, marele majoritate a opiniei publice se declară pentru reforma economică, dar se împotrivesc efectelor ei imediate;

f) Tensiunea socială este considerabilă de dificultatea treceșii de la un

să indice măsurile care ar putea atenua greutățile prezente, construiesc o hierarhie pe zecă nivele, situând pe primul nivel reglementarea prețurilor;

g) La Petroșani astăzi au devastat clătiva dughene care desfășurau un asuzăzor privat. În sondaj subiectii care socoteșc că legea privatizării va duce la agravarea crizei economice sint de două ori mai mulți decât cei care cred că ea va rezolva criza. Întrebării cine noată principala răsonare pentru continua detinere a situației economice, având de ales între 10 posibilități, el plasenă pe primul loc „speculanți” — o denumire curență pentru mulți concert orăvă;

h) La estilitate cu speculanții în această lorică a responsabilităților este situată guvernul. Ca și minorii, o largă societate a opiniei publice atribuie guvernului răsunătoarea majoră senzură degradarea întrinerioasă a condițiilor de trai și de munca. Atacarea de către minori a sediului guvernului ar fi o altă lege de vîrbind, scenariu — dar ce se întâmplă ar fi nu-ă impiedica nouăzile să-și anuleze slășimentul fată de un guvern pe care ar fi dorit să-l sustină? As mai aminti, în același ordine de idei, că 60 la sută dintre cei intervievați se declară în principiu pentru privatizare, dar numai circa 10 la sută ar dori ca tot privatizarea României să revină la organizația socio-economică de dinaintea celui de-al doilea război mondial. Totodată cei care cer guvernului să accelerizeze reforma economică sint de două ori mai numerosi decât cei care doresc încreșterea ei;

i) Din aceste coroborări reieșă cîteva indicații:

1. Minerii au exprimat sub o formă intolerabilă starea de nemulțumire a unor

țio de injustiție socială, propriu societății staliniste, la un alt tip de injustiție socială, materializat în cîsa profunză individual și în inegalitățile inerente ce decurg din el;

Originalitate fără voie

Principalele probleme pe care le ridică reforma economiilor staliniste de comandă se regăsesc, cu variații necesitățile, în toate țările Europei de Est. În virtutea acestor similarități, România nu este prima țară din zonă unde criza reformei economice capătă forma unei crize politice de guvern. Criza se pronunță și se metamorfozează în funcție de raportul dintre rezilitorie și neajunsurile reformei — cum și de măsura în care promotorul ei — guvernul — izbutește sau nu obține un consens social minim. Stărările noastre prim-ministru continuă să afirmă că demiterea sa, pe care refuză să o său și să o accepte, reprezintă o victorie politică a adversarilor reformei împotriva protagonistilor ei. Bineînțeles, afirmația poate fi sustinută cu condiția ca prin termenul de reformă economică să o înțelegem exclusiv pe cea introdusă sub conducerea sa. Această reformă poate fi descrisă prin cîteva parametri:

1. Este singura care, la noi în țară, a trecut din studiul de proiect în cel de implementare practică;

2. Este imperfecție;

3. Efectele ei perturbante au declanșat o reacție de rezistență mai puternică decât reacțiile de sorjire sau de tolerare.

Constatarea că această reformă este im-

perfecță ar fi relevanță dacă istoria ar fi produs pînă acum în acestă țară a continentului specimenul unei reforme economice perfecte. Mai familiarizându-ne cu acest dat al imperfectiunii, unii specialisti polonezi au ajuns la concluzia că în circumstanțele actuale chiar și o reformă economică imperfectă este preferabilă absenței oricărei tentative de reformă.

Înfăptuirea reformei economice în România nu are probleme fundamentale cu care se luptă și alte țări vecine, dar în acestă temă unele probleme specifice, care constituie și sub acest aspect încă o originalitate împovătritoare. O parte dintre aceste probleme — de fapt obstacole — specifice, altă moștenire de la dictatura, altele au fost adăugate pe parcurs. Printre acestea:

1. Supradimensionarea ilegitimă din punct de vedere economic a unor ramuri industriale, în primul rînd siderurgia și petrochimia, supradimensionarea care obligă reforma să transforme nu numai mecanismele economiei, ci și structura ei;

2. Procesul prin care în anii '80, nivelul de trai al populației a fost coborât la o limită a penuriei dincolo de care nu mai rămîne practic spațiu pentru acceptarea de noi sacrificii;

3. Astăzi obstacole specifice moștenite, acțiună putere — și îndeosebi guvernul Roman — le-a mai adăugat unul: acela al unei strategii care încearcă să intenționeze reforma structurilor economice pe refuzul de a reforma efectiv structurile politice. Această incertitate și fondul său găsit prelungirea firească în inexistențele de acțiune și de reacție publică ale acestiei puteri, care să-i izoleze astfel tot mai mult de societate și de propria-i baza electorală;

S-a creat în cele din urmă o situație paradoxală greu de controlat. Pe o parte echipa Roman este îndreptățită să afirme că inițiatorul ei, îmbuștat de acțiunea anarchică a unei minorități, reprezentă o lovitură dată altor reforme economice, cit și instituțiilor democratice. Pe o altă parte, ea nu este însă îndreptățită să afirme că această acțiune anarchică nu este în cîndință să crească și să răspundă penitentării nezugătoarei înțenții de reformă, ea să-și prezinte demisia din propria inițiativă, facilitând formarea guvernului de unire națională de care țara are atât nevoie. Refuzul căsătoriei demnității a demisiei, guvernul Roman a contribuit la demiterea săi nedemocratică.

În căutarea unui prim-ministru

Refuzind să fie un prim-ministru demisionar, d-l Roman este un prim-ministru demis. întrebarea: cine ar fi potrivit să-i înlocuiască — să-și pună însă cu mult timp înainte în lumă o oportunitate și ca să trezești unuia și noi în ultimul sondaj al acestui verii (Julie-August a.c.). Tema a fost dezvoltată în două direcții: o prefeție pentru anumiti actori de istorie românească, independent de domeniul cărui li aparțin, și preferință pentru anumite insușiri umane, independent de actorii preconizați și le poseda într-o măsură sau altă.

La baza acestei investigații a stat ipoteza că modul în care opinia noastră publică percepe relația dintre actorii politici și rolul de lider politic este puternic influențat de anumite circumstanțe istorice:

1. Experiența trecută a personificării puterii pînă la globalizarea ei absorbită ei de către un singur actor — acea formă anarcistică a centralizării puterii care este personificarea;

2. Experiența recentă, de după revoluție, în care precräitatea instituțiilor și programelor politice constituie premisa negativă pentru alcătuirea priorității a actorilor politici;

3. Faptul că în pofta acestei premise favorabile, perioada postrevoluționară nu a dat naștere unui lider charismatic, cu o popularitate stabilă, nici din rîndurile puterii, și nici din ale opoziției parlementare sau extra-parlementare.

Pornind de la aceste constatări, noi am alcătuit lista de actori din care subiecții urmăru să aleagă un prezentiv prim-ministru, căciuindu-ne după două criterii principale: diversitatea domeniilor și notorietatea actorilor. Ea cuprinde oameni politici reprezentanți atât nașterea că și opozitia, foșii disidenți, lideri populari din timpu revoluției, lideri locali și lideri sindicali, oameni de cultură, reprezentanți ai Bisericii, armatei, sportului, diasporor. Componenta listei este inevitabil criticabilă, opinioamele intervievatelor sint conditionate de imperfecțiunile ei și deci nu pot avea decât o valoare indicativă.

(Continuare în pagina 12)

Czeslaw Milosz

UN STAT CONFESIONAL?

**Karol Wojtyla, primul
Papă slav din istorie**

Urmărește de la distanță unele evenimente poloneze, prea înrădăcinat acum în America, pentru a mă gîndi să-mi schimb locul unde sănătatea definitiv. Poate că unele din observațiile mele de marior imparțial se vor dovedi utile, deși nu mă îndoiesc că dacă m-aș abține de a-mi exprima opinia, ar evita multe acuzații neplăcute.

1. După o atare introducere, oricine se va aștepta că voi vorbi despre politică. Totuși nu. De altminteri, în cunoșterile mele cu comunismul, politică a fost mai degrabă o apărare și un pretext, după cum le e cunoscut cititorilor cărților mele scrise ulterior *Mintii captive*. Marxismul mi-a prezentat întotdeauna drept consecință unei puternice eroziuni a reprezentării religioase pe continentul european, inclusiv în Rusia. Acest lucru l-a înțeles perfect Dostoievski prezentând în *Demonii* acțiunile unor revoluționari care încearcă să dea un sens istoriei într-o lume lipsită de Dumnezeu. Mișcările totalitare au avut din acest punct de vedere un fundal metafizic cu semnul minus și apără fenomenelor „nihilismului european”. Tocmai acest lucru, eroziunea reprezentării religioase, se află după opinia mea în mijlocul gîndirii secolului XX și dă vremurilor noastre trăsături apocaliptice.

Destrâmarea mișcărilor totalitare nu înseamnă defel că din acest punct de vedere a intervenit o modificare esențială. E de ajuns să privim la partea de omenei sătul și bogată din Apus ca să constatăm că reprezentările religioase se destrâmă sub presiunea științei și tehnicii și că dacă nevoia de a crede se menține la fel de puternică, mai ales la cel tineri, în căutările ei se nu se îndreaptă neapărat spre creștinism.

Dar în Polonia bisericiile sunt pline, polonezul se înfățișează în lume drept „unus defensor Mariae”, iar Papa și el polonez sprijină speranța creștină care vrea să fie față de lume „un semn de opoziție”. Afirmit totuși că locul acesta este excepțional al Poloniei pe harta globului poate duce ușor la concluzii greșite, care să treacă în mod optimist cu vedere la uniformizarea progresivă a civilizației industriale ca sistem de vase comunicante.

In Polonia, Biserica a avut o poziție morală deosebită de înaltă atât în timpul războiului elit și în cursul celor 45 de ani de guvernare ateistică, care a încercat să steargă granita dintre bine și râu introducând o confuzie în limbaj. Biserica nu înceta să amintescă despre valorile fundamentale, apărând astfel cele mai simple și întotdeauna veritabile diferențieri. Astfel satisfăcea nevoia de autoritate bazată nu pe forță ci pe gravitatea funcției invățării. Polonia a devenit aşadar ţara a două jerarhii, cea aparentă, a aparținutului comunist, și cea adeverătoare, în fruntea căreia se află Cardinalul Wyszyński, într-un fel regentul unei monarhii invizibile. El a avut fericirea să aplice clapa cind și-a trecut autoritatea în minile regelui, care s-a dovedit a fi Karol Wojtyla, urcat în tronul papal ca primul Papă slav din istorie.

**Polonia – o insulă
de credință printre
țări de creștinatate**

Această moralitate neobișnuită și paradigmatică, jucată de istoria însăși, a pătruns adine în conștiința polonezilor și contribuie la păstrarea Poloniei ca pe o insulă de credință față de Biserică printre numeroase țări deputate de creștinatate atât spre vestul cît și spre estul graniței sale.

Desigur religia nu înseamnă doar nevoia sufletului omeneș de a sacraliza existența și de ordine lăuntrică în fața celor ultimi. Ea este și liturgie și participare de masă la ceremonii, cind și împreună cu ceilalți, care gîndesc și simt în același fel, își are valoarea proprie, atât de identificare cu aproapele, cît și de confirmare încredință.

Aceste două aspecte nu pot fi separate în cadrul religiei, deși ele par să răspundă la două feluri de religiozitate: verticală și orizontală.

Eroziunea reprezentărilor religioase se referă la prima, lucru de care e ușor să te convingi acordind o clipă de atenție marii răsturnări survenite în era contemporană și constând în despărțirea literaturii și artei de concepția tradițională despre lume creată în secole de creștinism.

Ce poate aduce o mai clară marturie despre ce se petrece în mintea unui om decit produsele minții și ale mileniilor sale? La rîndul lor aceste produse ne înconjoară, ni se adresează și nu numai știință și tehnica ne schimbă pe dinăuntru și și operele literare și artistice născute prin intermediul lor. Aceste modificări lăuntrice, care au drept consecință dificultatea de a crede, rămân ascunse, cumiva pe sub suprafață, în vreme ce religiozitatea orizontală persistă, ba chiar triumfă. După părerea mea, ultimele decenii au gră-

bit acest proces de separare a celor două curente. Printre multiplele sale consecințe se înscrive și activitatea sporită pe plan social a bisericilor creștine și participarea lor la acțiuni pînă de curind lăsată în seama politicianilor. Stanisław Ignacy Witkiewicz a prezis că „etica va înghiți metafizica” și poate că în ziua de azi acest lucru are loc și în sinul creștinătății.

**Acum oamenii au
început să se teamă
de preoți**

2. Nu am căderea să mă pronunț cu privire la Biserică. Problemele credinței însă mă ocupă în mare măsură și ele nu pot fi măsurate neapărat cu succesele exterioare repartuite de Biserică și cu numărul participanților la slujbele religioase. Pentru a obține o imagine mai adevarată despre ceea ce se petrece în mintile și inimile oamenilor poate că trebuie parcursă sfera vocabularului utilizat de cler în diversele săi manifestări. Ceea ce ne izbucnește în Polonia de azi este învîțarea din nou a două limbi, numai că locul celui marxist a fost luat de cel catolic. Nu pot deci ura preoților ca acordul exprimat unanim prîvitor la rolul conducător al catolicismului ca religie a întregului popor să nu umbrească un adevară ușor diferit, exprimat în discuțiile care încearcă în prezența lor. Deocamdată, hai să fim sinceri, în Polonia oamenii au început să se teamă de preoți, ceea ce nu este un semn bun.

Deoarece am în urma mea experiența anilor interbelici, cind preoțul catchet la școală, în baza Concordatului, avea o putere atât de mare încât nici profesorii și nici elevii nu îndrăzneau să se ia la hârtă cu el, o asemenea spaimă e pentru mine perfect înțigibilă. Căci deputați și căi senatori, de pildă, ar îndrăzni să facă niște mărturisiri care le-ar putea aduce reproșul că opinia lor nu sănătății ale unor catolici dreptcredențiosi?

Ajungem astfel la vechea dispută dacă Biserica trebuie să folosească statul ca pe instrumentul său atunci cind sănătății înlocuiește mai înalte valori etice. S-ar pare că, întrucât omul este o faptură slabă și imperfectă, apelul la conștiință să va da întotdeauna rezultate mai slabe decit interdicțiile stabilite prin lege, care însă vor să își sănătății să evite răul. Din moment ce are certitudinea că învățătură sa despre cum trebuie să trăiască omul este adevarată, Biserica nu are oare datoria să împună oamenilor și nu trebuie să organizeze în aia fel societatea încât să se abată el însăși puțin de la precripțiile sale? Aparent, pare o concluzie logică, în fapt, daunele aduse de un răspuns pozitiv la această întrebare depășesc avantajele. Au înțeles-o perfect părinții intemeietorii al democrației americane, bazată pe principiul separării Bisericii de stat. Thomas Jefferson în proiectul său de Constituție pentru statul Virginia a separat clar drepturile cetățenestă de apartenența cetățenilor la cutare sau cutare confesione și această Constituție a devenit modelul pentru Constituția Statelor Unite. Argumentul său principal era că drepturile noastre cetățenestă depend de credințele noastre religioase tot atât de puțin ca de opinia noastră din domeniul fizic și al geometriei. Stigmatizând pe un cetățean, că n-ar merita încrederea publică din cauză că nu împărtășește o anumită opinie religioasă, el este împunit ilegal de privilegiile și folosurile la care este îndreptățit în mod natural deopotrivă cu ceilalți cetățeni ca el; înseși principiile religioase care se dorește să fie consolidate sănătății subrezile prin mituirea cu onoare și venitură a unor înșii gata să se preface a accepta și aplica anumite precepte; deși cei care nu sunt în stare să se opună la asemenea îspite sănătății delinveni, nici cei ce-i îspitesc astfel nu sunt mai puțin vinovați.

**Separarea Bisericii
de Stat a împiedicat
decreștinarea S.U.A.**

Separarea Bisericii de Stat, respectată în Statele Unite cu mare strictie, nu a oprit religia să-și extindă influența și, comparând astăzi America și statele occidentale, se constată că SUA sunt mai puțin decreștinat. Mareea majoritate a cetățenilor americană se declară apartenență și uneia din confesiunile creștine și cei fără confesiune reprezentând un procent foarte redus. Deși în acest domeniu statisticile sunt îngelațoare, ele își afișă confirmarea în marele număr de credincioși care frecventează bisericile. Cu toate acestea religia are de mult în America un caracter orizontal, de relație socială unificând membrul dintr-o anumită localitate, caracter care se manifestă cu putere aici, prin interesul față de „o cauză” — fie ea pacea în lume,

tie drepturi pentru nedreptățile pe plan economic, fie dreptul la azil. Totodată relația catolicilor americană față de preceptele etice ale Vaticanului este cu mult mai activă decit a europenilor din Occident, adică pe cind primii încearcă să eliminate diferența dintre ce se spune cu glas tare și ceea ce se face, ceilalți par să se mulțumească în permanență cu o doctrină elevată dar „nefăscător pentru viață” și o practică impusă de viață însăși. Un exemplu ponte fi atitudinea față de interdicție de a folosi mijloace anticoncepționale, interdicție în America respinsă în mod public.

3. Dezbaterea privind relațiile dintre stat și Biserică nu poate fi evitată în Polonia, dar ca să se poată purta, participanții trebuie să se exprime fără teamă. De aceea profit de privilegiul de a nu aspira la nici o funcție publică, deci de a nu fi obligat la precauții, ca să-mi exprim cîteva păreri, în mod sigur rostite de mulți în soția, doar printre cei în care se încredință. Orice oficializare și obligativitate strică în probleme de credință religioasă și ele se cuvin în măsură posibilităților evitate.

**Riscurile obligativității
predării religiei în școli**

Participarea la învățămîntul religios este benevolă, dacă situația este alta în țări unde majoritatea părinților este fără apartenență religioasă (ca în Cehoslovacia de pildă) sau mai mult sau mai puțin egal împărtășită între mai multe confesiuni diferite. Acolo unde mareea majoritate catolică se comportă cu neplăcere față de confesiunea minoritară, socotind-o lipsită de trăsăturile proprii „unui bun polonez”, există primejdii constrințelor la care se refere Jefferson. Un mare număr de părinți și copii se vor opune unei atare presiuni în numele libertății de conștiință, dar acești copii vor fi astfel lipsiți de orice pregătire religioasă. Fără deosebit, multe depind de nivelul și capacitatea părintelui catchet; dacă cineva poate să mă asigure că din acest punct de vedere total se prezintă bine, îmi retrag presupunerea sau bănuiala despre școală ca peșteră anticlericală. Îmi mărturisesc neștiință în această privință. Mă neliniștișt faptul că reintroducerea religiei în școală s-a produs brusc și nu a fost precedată de o dezbatere, facind impresia unei dependentă temătoare a sferelor guvernamentale de șerhia bisericăescă.

Se pare de asemenea că preocuparea obsesivă a clerului de problemele de moralitate sexuală nu a putut fi discutată liber în Polonia.

Schimbările introduse de Vaticanum II au generat în Occident fenomenul cunoscut al plocoșirii catolicilor în fața lumii moderne și al eforturilor de a-i dobindi favoarea. Si cum societatea tehnico-industrială este indulgentă, numerosi credincioși, ba și preoți și-au întrecut în indulgență. Pe acest fond, opozitia manifestată de șerhia bisericăescă în anumite țări capătă

o pregnanță deosebită, de parcă ar proceda exact invers. Trebuie să se țină seama că acestă țară, și printre ele Polonia, se află în cu totul altă situație decât Europa apuseană și America de Nord. Recordul mondial în ce privește avorturile este deținut de Polonia catolică și de Uniunea Sovietică fără confesiune (nu și cu apartineție inițiată). Înlăturarea sarcinii, să-l spunem pe nume, este un păcat greu și o crimă, dar este folosită din plin acolo unde lipsesc milioanele anticoncepționale. Fenomenul avortului are deci alte dimensiuni în Polonia decât în Occident unde milioanele anticoncepționale sunt relativ ușor accesibile.

Diferențe de opinii în privința mijloacelor anticoncepționale

Cred că ar fi de folos să reproduc opinia unui preot american cu care am discutat pe această temă. Acest preot nu are tendința altora de a face acte demonstrative de nesupunere față de autoritățile sale ierarhice, dar în opinile sale împărtășește opinia generală admisă. După el, domeniul moravurilor sexuale este atât de special și alt de conditionat istoric, incit cu greu poate să supună regulilor imuabile impuse din afară, fapt de care își dau seama bisericile protestante, lăsând respectivele probleme pe seama conștiinței credincioșilor. Biserica catolică, introducând în ciuda hotărârii comisiei sale de experți interdicția folosirii mijloacelor anticoncepționale, s-a incurcat în niște contradicții inextricabile. Interdicția nu este respectată, consecință poate a schimbărilor intervenite în conștiința credincioșilor după Vaticanum II cind a fost recunoscut caracterul istoric al unor instituții și reguli stabilite, pînă atunci imuabile. De aici și tendința de a considera cele enunțate de Biserică despre moralitatea sexuală ca obligatorii temporari și sortite să îl înălță mai devreme sau mai tîrziu. De altminteri, preotul la care m-am referit spune și că în istoria creștinismului lucrurile acestea s-au mai schimbat și nu trebuie să ne facem iluzii în legătură cu obiceiurile din perioada ultimelor secole. Multă vreme, de pildă, căsătoria a fost o instituție civilă și nu un sacrament și abia în secolul XIII, după o participare treptată a clerului la oficiere, a fost sănătională ca atare. Convoritorul meu mai amintește că în secolul trecut majoritatea copiilor mureau în prima copilărie, lucru care se mai petrece și acum în lumea a treia. Luind hotărît o atitudine negativă față de avort mijloacele de apărare împotriva sarcinii nu pot să împărtășească în naturale și în scorante de știință, interzicindu-se acestea din urmă. Biserica are de altfel nu numai dreptul de a le învăța pe femei ce râu imens îl constituie întruperea sarcinii, ci are față de ele și obligații. Femeia care rămîne însărcinată, mai cu seamă fata tineră, nechătorită, trebuie să simtă ochirea creștină, să postează conta pe ajutor și înțelegere atât din partea bisericii ca instituție, cit și din partea aproapelui său.

Opiniile preotului la care m-am referit sunt mult mai umane decât ale anumitor duhovnici care, din cauza copacilor, nu văd pădurea, și în locul Evangheliei propagă o religie plină de interdicții. Rezultatul acestui comportament îl reprezentă faptul că este con-

siderat un monstru pe plan moral orice cetățean care se pronunță pentru dreptul legislatorilor la o dezbatere liberă, atunci cind, de pildă, se legitimează avortul. Intr-o materie atât de complexă și delicată, cu o multitudine de consecințe juridice și sociale ce se cer cumpărate cu grijă, temerile nu se împart împede în alb și negru, de acese e preferabil să se considere că adversarul are intenții nobile, chiar dacă se îngălușă.

Consecințele dispariției statului ateist și ale nevoii de a-i te împotrivi

4. M-am referit la aceste probleme nu pentru că să revendică dreptul la competență, ci pur și simplu pentru că dacă le-ă și omis, n-ă și putut trece la lucruri pentru mine mult mai importante. Triumful Bisericii în domeniul religiozității, cum am denumit-o, orizontală, nu mă bucură pe deplin, pentru că îmi amintesc unele din forme de ie de odinioară — fie ale religiozității sarmate fie aceea de acum o jumătate de secol, din tără, în anii interbelici. În ambele cazuri religiozitatea verticală, și de ea îmi pasă mai ales, a cam avut de suferit.

Înainte de războli, clericalismul politic, aliat cu dreapta, întâmpina opoziția destul de plată a inteligenției anticlericale și această împărțire în două tabere limită acțiunea persoanelor puțin numeroase cu adevărat preocupate de ideea religioasă.

În anii postbelici, s-a produs în această privință o schimbare ce poate să înțeleagă numai abordată comparativ: s-a ivit un mediu inteligențial catolic, care de abia dacă există în cele două decenii interbelice, mult mai numeros și mai viu decât în oricare altă tără cu populație preponderentă catolică. Astă nu înseamnă că în Polonia de odinioară n-ar fi existat credincioșii de seamă cu orientare religioasă, dar un mediu este altceva decât niște personalități izolate. După războli, acest cerc a crescut și poate să măsură cu numărul de cărți scrise de autori ce-i aparțină sau traduse de ei din limbi străine. În nici o altă țară săptămână de comuniști nu s-a creat o opoziție față de biblioteca oficială atât de puternică, precum în Polonia, unde funcționau și case de editură catolice și publicații de înalt nivel și o Universitate catolică.

Au apărut astfel condiții noi de colaborare. Nu este un secret pentru nimănii că înainte de războli, aşa numita inteligențialitate creațoare reproșă Bisericii „obscurantismul”. Excepțile erau privite ca niște anomalii exotice. Abia în timpul ultimelor decenii, religia a devenit în ochii acestora cu totul altceva, înseparabil legată de considerațiile despre condiția umană, meritul apărării unor spirituri luminate și activitățile lor energetic, printre ei aflându-se atât preoți, cit și laici. O spun bazinându-mă pe propria mea experiență și referindu-mă la colaborarea cu omul de excepție, raportatul preot Józef Sadzik, directorul de la „Editions du Dialogue” din Paris. A fost prea frumos spre a putea dăruit. Tot acest mediu de inteligențial catolic își datoră puterea de atracție în mare măsură statului care difuza religia materialismului dialectic. Opoziția față de acea doctrină uscată și plată căpătă o dimensiune diferită, mai profundă, decât cea politică, atunci cind se face referire la Sfinta Scriptură și la bogăția de idei a operelor inspirate astfel sau la

tradiția Europei creștine. În fapt tocmai acest mediu păstrează cel mai bine legătura cu gindirea și creația occidentală, în variantele lor religioasă și nereligioasă. În momentul cind statul ateist și nevoie de a-i te împotrivi au dispărut, vechea rinduială să-a întors cu o forță uluitoare, de parcă societatea umane ar fi fost supuse principiului homeostatului: mediu catolic înțelucitor a fost considerat de totalitatea catolică drept „judeci și masoni”.

Vîitorul dimensiunii religioase

5. Religia se ivescă din nevoie umane atât de adincă încit destinele ei nu pot fi măsurate cu decenii, ci cu secole. Trecerea de la paganismul antic la creștinism în imperiul roman a fost un proces de lungă durată. E greu de ghicit în ce moment al civilizației științifico-tehnice postcreștine ne aflăm, întrucât afișându-se înăuntru ei ne lipescă perspectiva. Cu toate acestea, din observarea unor țări ca Anglia și Franța, din scăderea numărului de candidați pentru duhovnici, din teologia „mortii lui Dumnezeu” și teologia „Deus otiosus” sau a unui Dumnezeu inactiv se crează imaginea unui reflex al credinței.

Religiozitatea orizontală pe continentul american beneficiază de angajarea socială, de pildă de teologia eliteră. În schimb, în partea noastră de Europeană, ea este strânsă legată de violența sentimentelor naționale, în asemenea mod că și polonez sau slovac este identificat cu și romano-catolic, ucrainean cu catolicismul cu ritual grec, rus cu ortodoxia etc. O unificare strânsă care poate actiona o vreme mai lungă, deși personal sunt sceptic. Se poate întimpla că, în timp ce clerul va celebra, săfii, exorciza, or se va face ridicol incriminând sexual, se va produce o surpare a religiei din interior și peste cîteva zeci de ani Polonia va deveni o țară la fel de puțin creștină ca Anglia sau ca Franța, cu un ados de anticlericalism. Înversarea acestuia va fi proporțională cu puterea clerului și cu programul său în vederea unui stat confesional.

Miza și însă mai mare și plasată în altă parte. S-a petrecut ceva rău cu religia ca urmare a biruinței științei, mai ales în secolul XIX și nu este exclus că avem de a face pînă azi cu fenomenul unei constelații întârziate, că adică reprezentarea noastră despre univers s-a oprit la nivelul acela de secol nouăsprezece și că nu știm să obținem noi cuprinderi, mai apropiate de ce s-a petrecut de atunci în direcția științifică. Mai întâi din lipsa unui limbaj corespunzător, apă cum o dovedesc în ziua de azi întradicibilitatea unor intuiții de bază ale științei postneisteiniane, cit și stîngăciile teologiei. Doar se petrec multe în paralel cu fenomenele de descompunere și decadentă, „vine nouă”, fapt de care sunt conștienți oamenii care urmăresc semnele, vestările din domeniul poeziei, al picturii sau al muzicii, sau și, ceea ce este poate mai exact, în domeniul ce poate să defini doar aproximativ.

Articolul meu a fost dictat de grija pentru păstrarea spiritului de deschidere, de receptivitate. În așa fel incit să se prevină stagnarea în structuri moștenite, care pot face ca dimensiunea religioasă să devină inaccesibilă pentru oamenii din Polonia, ba chiar respingătoare din cauza greșelilor triumfalismului.

(Apărut în „Gazeta Wyborcza” — 11—12.05.1991)

Traducere de OLGA ZAICIK

BULEVARDELE LINIȘTITE ALE VARŞOVIEI

Domnul Adam Michnik, într-o scurtă discuție purtată la începutul lunii septembrie la sediul redacției sale, ne-a mărturisit temerea că proxima campanie electorală va declanșa un val de agresiune împotriva Solidarității și a forțelor democratice. „Mă tem de o ofensivă egalitarismului primitiv, de xenofobia, de faptul că se caută un tap îspășitor pentru sărdină noastră. Situația economică nu este prea bună și conflictele în jurul problemelor economice sunt foarte puternice. Sper, totuși, că sloganurile demagogilor nu vor fi eficace”. Polonia, ca toate țările din veciul bloc comunista, cunoaște mariile tensiuni sociale ale reformei iar evenimentele de la Moscova au provocat și aici o mare emozie. Oamenii sunt îngrăzgați de explozia prejururilor, situația politică este confuză și se prevede un însemnat absentism de la urne, dar n-am întîlnit încăieri dramatice și incrinarea care domină la noi de la Revoluție înceoace. Dacă admitem că limbajul preselor este un bun indicator al temperaturii vieții sociale, atunci presa poloneză nu poate spune multe lucruri. Există ziară de toate tendințele, dar lipsesc această netă polarizare care opune publicațiile favorabile Puterii celor care o contestă cu vehemență. Mulți jurnaliști dintre cei vecni se adaptează cu greu condițiilor preselor li-

bere, păstrează încă ceva din tonul obseciv al preselor comuniste, dar în general modelul de obiectivitate anglo-saxon rinde să cîștige tot mai mult teren. De pildă, un ziar care mi-a fost dat mereu de exemplu, Zycie Warszawskie, recurge la caractere diferite pentru a separa informația de comentariu. Vastele editoriale care invadează ziarul noastră lipsesc din presa poloneză. Nu spun că este bine sau râu, ci doar că marea persuasivitate din publicațiile noastre exprimă un nivel al tensiunilor sociale pe care Polonia nu-l cunoaște. Domnul Michnik se arată îngrijorat de recidiva xenofobiei și antisemitismului (în Polonia au rămas cîteva mii de evrei), dar publicistica poloneză nu-a ajuns încă la nivelul injuriei și imprenării (care fac la noi furori, poate și datorită canjiunilor oferite de pamphletul lui Tudor Arghezi), iar de la violența cuvîntului la violența fizică să-a demonstrat că nu e prea mare distanță.

O vizită la sediul Seimului (parlamentul polonez) este pentru un român surprinzătoare. A fost nevoie de un simplu telefon din partea Gazetei Wyborcza pentru ca a doua zi o kartă wstepu, eliberată de cancelaria Seimului, să mă aștepte la intrare. Am cîntat apoi cu ochii inutil cordoanele de jandarmi și posturile interioare de pază. Prin comparație cu ceea ce știam

de acasă am trăit senzația penibilă că intru într-un loc sărăc însemnatate socială. Un parlament nepăzit este desigur un parlament care nu se teme. Toți contestații există. Polonezii sunt și ei nemulțumiți de nivelul dezbatelor parlamentare, dar nimănii nu îl-a numit încă parlamentul rușinii naționale. Pe de altă parte nici nu am aurit acele strigăte deznașădăjuitoare ale opoziției care n-a reușit să impună nici una din inițiativele sale semnificative. Domnul Adam Michnik face parte din grupul parlamentar Uniunea Democratică, condus de Bronislaw Geremek și ne-a spus că deși reprezintă doar 10 la sută (46 de deputați din 460), grupul său este relativ puternic întrucât cuprinde mulți inteligențiali.

In acest parlament, ales în vara lui 1989, s-a dezbatut proiectul noii Constituții sărăcă și se ajunge la un acord asupra problemelor esențiale. Ca oriunde în fostul bloc răsăritean teama de a oferi unui singur om prerogative pre mari a devenit o importantă problemă politică. Problema cea mai disputată a fost aceea care opunea regimul parlamentar celui preșidential. Politica președintelui Lech Wałęsa și, mai ales, stilul său de lucru au contribuit la a convinge pe mulți polonezi de pericolele unui regim preșidential. Seimul a manifestat de altfel o vîdătă inclinatie pentru soluția unui sistem parlamentar. Se înțelege că un președinte poate fi în aceste condiții suspendat fără recursul la plebiscit. Cei care sunt transați, după cum nici cea privitoare la raporturile dintre stat și biserică catolică. Rămîne în sarcina vizitorului parlament să decidă în privința Constituției și în privința legislației

reformelor. Si aici se află, de altfel, cheia unei esențiale. Parlamentul actual nu este rezultatul unor alegeri cu adevărat libere. În virtutea contractului încheiat la masa rotundă, 65 la sută din locuri au fost destinate reprezentanților partidului comunist și abia 35 la sută reprezentanților opoziției. La Senat însă unde alegerile au fost libere, Solidaritatea a reușit să obtină 99 la sută. E împede, deci, că actualul parlament nu poate fi considerat reprezentativ pentru situația politică din Polonia, iar în consecință nu îl se poate încredința decizii majore. Ceea ce vreau să subliniez este că responsabilitățile politicii au înțelese foarte bine acest lucru și că au decis dizolvarea parlamentului înainte de termen și organizarea de noi alegeri legislative la 27 octombrie. Ce s-ar fi întîmpliat, oare, dacă acest parlament ar fi dorit să continue să lucreze încă doi ani pînă la sfîrșitul legislaturii? Dacă cele 65 de procente ale comuniștilor ar fi continuat să aibă ponderă decisivă? Poate că gresesc proiectul asupra Poloniei o realitate specifică nouă, dar bănuiesc că mai înțilesc să se coloreze, iar apoi să se împărte în două tabere distincte. Gazeta Wyborcza, care este astăzi, după cum arată sondajele de opinie, cîtită în deosebi de generația tineră, ar fi dobândit o încrezătoare pînă acum neașteptată. Muncitorii de la Sângeștiul din Gdańsk și-ar fi sporit acțiunile revendicative, iar mariile bulverde ale Varșoviei, atât de liniste astăzi și aproape puști, s-ar fi umplut de strigăte contestătoare.

HORATIU PEPINE

O CRIZĂ MAI MULT DECÂT POLITICĂ

(Urmăre din pagina 9)

Înălțate cele 20 de nume introduse în listă, dispuse în ordinea din eșalonar:

1. Al. Bărlădeanu
2. St. Cazimir
3. R. Cionteș
4. Liviu Ciulei
5. Radu Câmpescu
6. Florentin Cârpanu
7. Doina Cornea
8. D.-I. Dincă
9. Claudiu Iordache
10. N. Manolescu
11. Miron Mitrea
12. Marian Muncacu
13. I. Răduț
14. P. Roman
15. Anghel Rugină
16. Victor Stănculescu
17. Patriarhul Teocist
18. I. Tîriac
19. Cristian Topescu
20. Ilie Verdet.

Desi cimpul de selecție este astfel de difuz, opțiunile persoanelor interviewate sunt neașteptat de grupate. Pește două treimi dintre aceste opțiuni se concentrează asupra a număr patru nume, care sunt:

Numele	% din opțiuni
1. P. Roman	24
2. I. Tîriac	20
3. A. Rugină	14
4. I. Răduț	10,5

In acel moment d-l P. Roman își menține înălță o inițiativă fragilă, în plină regresie; cu patru lumi înainte cota sa de popularitate se apropiă de 45 la sută. În alătura sa, singurul om politic preferat pentru funcția de prim-ministru de către peste 10 la sută din esantion este d-l Ion Răduț, a cărui candidatură pentru președinție obținută numai 4,29 la sută din voturi. După cum se observă, acest grup care își atrage sprijinul cel mai larg cuprinde doi oameni politici și două personalități din afara politicii, opțiunile împărțindu-se și ele în mod egal între cele două categorii – cîte 24 la sută fiecare. Opinia publică își imaginează la fel de bine un prim-ministru care provine din lumea politică și din exteriorul ei.

Componenta acestui grup prioritar are încă o caracteristică izbitoare: trei dintre cele patru personalități pe care le include au trăit sau continuă să trăiască în Occident, două dintre ele fiind cunoscuți prin succesiul lor ca oameni de afaceri și ori disponibilitatea lor de a contribui la reconstrucția economiei românești. Prejudecătele împotriva celor care trăiesc în Apus, atât de virulente în campania electorală din 1990, par să se transfigură în contrarul lor. Fenomenul amintește de recentele alegeri ore-

zidentiale din Polonia în care milionarul canadian de origine poloneză S. Tyminski a obținut un număr de voturi denotând orice așteptări.

Grupul prezentat mai sus îl urmărează Flórentin Cârpanu și Cristian Topescu, primul cu 5,5, al doilea cu 4,5 la sută, dinăuntru care vine d-nii R. Câmpescu și R. Cionteș, singurii oameni politici indicați de peste 3 la sută dintr-o subiecție. Toate celelalte personalități politice și non-politice cuorinse în listă obțin proporții insignificante de opțiuni.

Repetat după scoul din septembrie 1991, acest sondaj ar avea mai mult decât probabil rezultate substanțial diferite.

Portret-robot al unui lider ideal

Pe ce cale ar putea ieși țara din criză? – întrebă alesii sonță. Intervievătorilor îi se propun 10 variante de răspuns dintre care cea mai frecvent alesă este „prin-un program de reformă economică având sprijinul tuturor partidelor politice”; 60 la sută, iar cea mai puțin alesă este „prin apariția unui mare conducător popular”; 5 la sută. Liderul medianic este un articol puțin cîntărat pe planul politic românesc, suprasaturată de mesianism. Totuși funcțile de conducere nu pot fi suprimate și deci opinia publică își poate imagina calitățile umane reclamate de îndeplinirea satisfăcătoare a unui astfel de rol.

Interlocutorilor noștri îl să propus un set de zece asemenea calități. Preferințele lor au constituit o șerărie care are totodată valențele unui tabel de valori și ale titlului ideal de conducător în reprezentarea lui populară. Pe prima poziție a acestiei șerări este plasată cîstea – peste 50 la sută dintre opțiuni, și pe ultima, originea munclitoarească – sub 7 la sută. Calitățile dorite de cel puțin 40 la sută dintre subiecții sunt:

- una de ordin moral – cîstea, 58,5 la sută;
- una de ordin mental – inteligență, 43 la sută;
- una de ordin competenței – să aibă experiență politică, 40 la sută. Numai 8 la sută dintre intervievați preferă ca un ascendență conducător să fie tînăr, 18 la sută să îl trăiti în ţară și 29 la sută să fie român. Această din urmă cifră arată că peste 70 la sută dintre subiecții privesc cel puțin cu scepticism anumite strădani zgomotoase de a contesta sau de a demonstra românilor unor actori ai societății noastre publice.

Opinia noastră publică pare să prejujească mult mai mult insușirile dobândite decât caracteristicile moștenite. Ea nu se enlăuzăște în fața trăsăturilor date

prin naștere, fie ele de ordin social, național sau demografic. Sensibilitatea ei maximă se manifestă în planul moralității. Ea nu înduiește după lideri infântibili, ci domni lideri în a căror opiniile să nu încordeze și atunci cînd nu îndreptează, și atunci cînd gresesc. Pe măsură ce moștenirea corupției, sporesc și extingândele morale ale opiniei publice fătă de actorii pe care îl investesc cu încredere.

În loc de bilanț

Într-un momentul cînd această consultare are loc și momentul cînd primele ei rezultate devin publice, cîteva milioane de cetățeni noștri au dat în vîleg unormă subrexonă a structurilor noastre politice. Edificata din 1990, aceste structuri îl au dovedit în fel de rezistență ca un castel de nisip care se soulouă la prima întîțiere a vîntului. Principala războiul împotriva acestor lăzări constă în Puterea, instaurată de fapt în ianuarie 1990, care a vrut să democratizeze societatea tinând-o departe de treburile publice. Prin slăbiciune și slăbiciunile ei, o parte a opozitiei îl-a adus și în obolul la ridicarea acestor versuri politice a „Caselor populoare”.

Folosind violență împotriva legii, minorității au forțat demisia unui guvern care de multă vreme nu voia să aibă cîteva să demisioneze și pe care opozitia nu a izbutit să-l obligă la acest gest democratic. Prețul social al politiei al acestui nou-zidit dezașeză înca cu multă importanță acestui guvern și a înălțării lui. Dezăluindu-se împotriva unor reprezentanți ai principalelor instituții democratice minorității au dat o lovitură cumplită chiar acestor instituții. Folosindu-se de aceeași unele și de aceleași procedee ca în trecut, minorității și-au asumat un bizar rol social – acela de curățător specializat și oarecum ratificat al violenței ilegale. El au răpit astfel statul unul dintre atribuțiile sale inadecvabile: monopolul violenței legale, oferind un exemplu repezică urmat și a cărei atracție îi-ar putea perpetua. El au convins ne de desfășurări sănătoase și că România renunță o țară pe care este mult mai util să o ecosești decât să o vizitez – pentru a nu mai vorbi de exodul și investiții. El au configurat codul genetic al viitorului guvern care, independent de alcătuirea lui, va reprezenta un rod al legalității invocat cu misințe de a restabili legalitatea. El au pus o Irina brutală reformei economice, privatizările și proiectelor de cooperare economică internațională și au pregătit viitorulor alegeri ambiante; cea mai puțin prudență ce se poate închipui. Valea Jiului și-a rezolv-

at cu succes toate problemele atrăvind considerabil problemele întregii țări. Viitorul guvern – sau viitorul guvern – vor trebui să constabilească în un moment dat relația lăzărească dintre interesele cîteva milioane de minori din Valea Jiului și interesele milioanelor de locuitori ai tuturor celorlalte vali, securi și decazi.

Agresivitatea minorității a pus într-o lumină necurătoare potențialul lăzării al unor instituții fundamentale și al unor dintre actorii care le reprezintă. Cu o stupefacție lipsă de demnitate, președintele țării îl-a pus în situația de a solicita o întrebare lăzărească unui sindicat local, care însă îl-a refuzat. În acelă din urmă îl-a scordat-o, său absențierea acestuia și-a sacrificat cel mai apreciat colaborator – pe prim-ministrul – învinindu-i să prezicea cîteva evenimente străzi; următoarea existență comunicată comună Miron Cosma și Iliescu certifică neputința acestuia din urmă în față faptul anarhico pe care el însuși a inițiat-o; umilită comunicativul îl-a urmat imediată încadrarea în percepția: minorității îl-a debarcaseră la Peleşani cînd d-l Iliescu venea la Cotroceni și nu le va mai face vizită pe care se obligase sub semnătură să o întreprindă. Zilele lui septembrie au relevat un precedent al cărui pericul capital nu îl constituie faptul că emite atât de multe anocieri eronate, sau că se înconjură anocieri exclusiv cu fosti activiști și colaboratori din vremea dictaturii, ci faptul că statura lui morală și spirituală este mult prea deosebită de existențele acestei funcții.

Episodul minorității nu a sporit nici credibilitatea partidelor din opozitie. Interesate exclusiv să beneficieze de căldura unui guvern nu care nu îl-a răsturnat, multe dintre aceste partide îl au ilustrat în acel zile de campană ori absentă și mutism. Fară să renunțe că la număr cîteva sute de metri se hotără prin foc și singe soarta țării, unul dintre aceste partide îl continuă împerturbabil congresul – congres care de altmierii îl-a întîmpinat cu ovăzii pe purtătorii de bine și de lăzări. Dobândindu-Puterea pare să intereseze mult mai mult decât anocarea democrației.

Observindu-se filmat în Parlament, unul dintre cei mai de vază lăzări ai opozitiei a făcut diseret binecunoscute semn al victoriei. Dar aceasta nu a fost numai o victorie împotriva unui guvern, ci, totodată, o victorie împotriva ideii de guvernare. Nu a fost victoria democrației împotriva așa-numitului cripto-communism, sau a opozitiei contra puterii, sau a Parlamentului împotriva guvernului, ci a anarhiei împotriva ordinii sociale minime, a rezistenței la reforma economică împotriva tentațiilor egaliștice împotriva incertitudinilor pe care le adue diferențierile sociale.

O judecăță transanță ar conchide: totuși, guvernul Roman a fost înălțat. O judecăță mai puțin transanță ar adăuga: el a fost înălțat în împrejururi care îl vor putea dovedi în cele din urmă înăzăzibile. Imaginea unui F.S.N., înălțat de la guvernare de adversari reformisti și ai democratizării nu este tot una cu realitatea unui F.S.N. sălii să înoată contra curențului pentru a-și impune împovălora retete de reforme a economiei și de democratizare.

au fost înlocuite integral. Această heterogenitate are efecte imprevizibile. Chiar decizii bune duc la rezultate ciudate, atenuate sau modificate.

O a doua trăsătură a mediului în care îl-a guvernat este ambivalența instituțiilor. Parlamentul este suma ambivalențelor posibile, fară să mai mulțe referă la președintele, despre care îl-a pus pînă acum cum tot ce îl-a putut spune. Există o ambivalență chiar și a partidelor, cele care sunt un etalon inclusiv pentru guvern. O altă trăsătură a mediului este criza de limbaj. Sunt de acord cu problema ridicată aici, a lipsei de transparență de care am dat dovadă. Partidul însă, nu a configurat codul genetic al viitorului guvern care, independent de alcătuirea lui, va reprezenta un rod al legalității invocat cu misințe de a restabili legalitatea. El au pus o Irina brutală reformei economice, privatizările și proiectelor de cooperare economică internațională și au pregătit viitorulor alegeri ambiante; cea mai puțin prudență ce se poate închipui. Valea Jiului și-a rezolv-

Ne-am confruntat, de asemenea, cu natura paradoxală a resurselor pe care le avem. Am eliberat resurse mari, care se comportă paradoxal. Din punct de vedere politic, aici este un decalaj foarte mare. Liberalitatea politică, libertatea pressei, de asociere, de opinie, au oferit beneficii relativ imediate. Schimbările economice nu au însă un beneficiu imediat. Impactul transformărilor economice, care sunt dureroase, cu consecințele politice, care sunt stimulative, din palete, nu crează o energie pozitivă. Este o resursă paradoxală, pe care guvernul le eliberează și nu le poate folosi în favoarea lui.

Pe altă parte, a regulă a vicii politice în România, pe care noi o folosim foarte mult, este acestă că cele mai multe avantaje pentru structurile guvernării sunt legate de greselile adversarului. De multe ori ne dăm eu pumnul în cap, pentru că țara are de pierdut, dar în jocul politice, necrișător, acestă greșeală sănătoasă. De exemplu, noi nu putem scoate din Parlament Legea privatizării, dacă P.N.T. și celelalte partide de opozitie nu părăsesc lucrările. Majoritatea F.S.N. a devenit astfel liberală și a docit privatizarea. Cum 30 la sută din succesiul guvernului în problema privatizării se datorează opozitiei. (..)

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL INVITĂ LA CĂUTAREA UNEI SOLUȚII